

UVJETI I NAČIN PRIJEVOZA OPASNE ROBE ZRAKOM

Dr. sc. Sandra Debeljak Rukavina, predavač
Veleučilište u Rijeci

UDK: 347.8:656.7
Ur.: 4. ožujka 2015.
Pr.: 9. lipnja 2015.
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

U radu se prikazuje međunarodni, europski i nacionalni sustav pravnih pravila kojima se uređuje prijevoz opasne robe zrakom. Uz pregled odredbi Zakona o prijevozu opasnih tvari i Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari, posebice se razrađuju odredbe Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza opasne robe zrakom koji je u cijelosti usklađen s Dodatkom 18. Konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu (tzv. Čikaške konvencije) - Siguran prijevoz opasnih roba zrakom, uključujući i njegove izmjene i dopune, kao i s Tehničkim uputama u izdanju 2013.-2014. i njihovom dopunom. Upućuje se i na odgovarajuće odredbe Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012, koja u svojim prilogima IV. i V. sadrži odredbe o prijevozu opasne robe tijekom operacija komercijalnog zračnog prijevoza.

Ključne riječi: *opasna roba, prijevoz zrakom, ICAO Konvencija, Tehničke upute, EASA OPS.*

1. UVODNE NAPOMENE

Pojedini predmeti odnosno tvari zbog svojih svojstava mogu prouzročiti značajan rizik za zdravlje ljudi, imovinu ili okoliš. Oni se kao opasna roba nalaze na odgovarajućim popisima opasnih roba, odnosno podliježu odgovarajućim klasifikacijama, a neki predmeti ili tvari obilježja opasne robe dobivaju pri prijevozu. Svaka grana prijevoza ima svoje posebnosti koje se odražavaju i na prijevoz opasne robe, a zračni prijevoz u tome pogledu nije izuzetak.

Opasni predmeti ili tvari mogu biti uobičajene stvari iz našeg okruženja s kojima se svakodnevno susrećemo i koje učestalo koristimo ili mogu biti razne industrijske kemikalije ili tvari koje mogu predstavljati znatan rizik za zračne putnike, zaposlenike ili zrakoplove. Kako bi se taj rizik umanjio na najmanju moguću mjeru, na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini uspostavljen je sustav pravnih pravila kojima se uređuju posebni uvjeti prijevoza opasne robe.

Zbog novih iskustava koja prijevoz takve opasne robe donosi u praksi, kao i novih znanstvenih spoznaja te razvoja novih tehnologija, taj je sustav podložan učestalim izmjenama i dopunama. Pri tomu se nastoje donijeti što učinkovitija pravila primjenjiva na prijevoz opasne robe.

Cilj je ovoga rada prikazati na jednom mjestu navedeni sustav pravnih pravila i posebno naglasiti određenja iz nacionalnog podzakonskog akta novijeg datuma, koji propisuje uvjete i način prijevoza opasnih roba zrakom, a koji je trenutno jedini nacionalni propis koji je u cijelosti usklađen s relevantnom međunarodnom i europskom pravnom regulativom prijevoza opasne robe zrakom.

Obradom teme postalo je jasno da ovaj sustav međunarodnih, europskih i nacionalnih pravila donosi određene neusklađenosti i praznine, koje je potrebno naglasiti, usporediti i analizirati. Zbog toga će se u daljnjem dijelu rada obraditi odredbe relevantnih izvora na međunarodnoj razini, u okviru EU propisa relevantne odredbe uredbe koja regulira prijevoz opasne robe za potrebe komercijalnog zračnog prijevoza, uputit će se na odredbe drugih izvora prava EU-a te će se provesti usporedba i rasčlamba s nacionalnim zakonodavnim aktom koji uređuje prijevoz opasnih roba i odredbama nacрта prijedloga izmjena i dopuna toga zakona. Posebice će se obraditi odredbe podzakonskog propisa koji slijedi međunarodna i europska rješenja i takvim svojim odredbama prethodi zakonskom aktu temeljem kojega je donesen, a koji i dalje nije usklađen s aktualnim promjenama i međunarodnom i europskom regulativom iz ovoga područja.

2. SUSTAV PRAVNIH PRAVILA KOJIM SE UREĐUJE PRIJEVOZ OPASNE ROBE ZRAKOM

Na međunarodnoj razini za prijevoz opasne robe u zračnom prometu relevantna je Konvencija o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu iz 1944. godine (tzv. "Čikaška konvencija"),¹ Međunarodni standardi i preporučena praksa² Organizacije međunarodnog civilnog zrakoplovstva (ICAO)³ i to Dodatak 18. Konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu (Siguran prijevoz opasnih tvari zrakom)⁴ te ICAO Doc. 9284 AN/905 Tehničke upute za siguran prijevoz opasnih tvari zrakom.⁵

Konvencija o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu kao temeljni međunarodnopravni akt o civilnom zrakoplovstvu obilježila je 7. prosinca 2014. svoju 70-u obljetnicu. Stupila je na snagu 1947. godine, a danas ima više od 190 država članica.⁶ Konvencija je doživjela veći broj revizija, a trenutno je na snazi 9. izdanje Konvencije iz 2006. godine (Doc 7300/9).⁷

1 *Convention on International Civil Aviation of 7 December 1944*. U daljnjem tekstu: ICAO konvencija ili Čikaška konvencija.

2 *International Standards and Recommended Practices (SARPs)*.

3 *International Civil Aviation Organisation*. U daljnjem tekstu: ICAO.

4 *Annex 18 to the Convention on International Civil Aviation – The Safe Transport of Dangerous Goods by Air*.

5 *Technical Instructions for the Safe Transport of Dangerous Goods by Air*. U daljnjem tekstu: Tehničke upute.

6 V. više: Abeyaratne, Ruwantissa, *Convention on International Civil Aviation, A Commentary*, Springer International Publishing Switzerland, 2014., str. v. V. i mrežnu stranicu ICAO: <http://www.icao.int/publications/Documents/chicago.pdf> (12. 02. 2015.) te mrežnu stranicu MPPI: <http://www.mppi.hr/default.aspx?id=9593> (12. 02. 2015.).

7 V. <http://www.icao.int/publications/pages/doc7300.aspx> (15. 02. 2015.).

U svojim dodatcima, tj. aneksima, Konvencija propisuje standarde i preporučene prakse kojima se reguliraju sva relevantna područja bitna za sigurno i učinkovito odvijanje zračnog prometa. Države članice obvezne su primjenjivati standarde i preporuke, ali mogu objaviti primjedbe, odnosno određena odstupanja u nacionalnoj regulativi,⁸ o čemu su obvezne obavijestiti Vijeće Organizacije međunarodnog civilnog zrakoplovstva.⁹

Organizacija međunarodnog civilnog zrakoplovstva utemeljena je Čikaškom konvencijom kao specijalizirana ustanova Ujedinjenih naroda. Jedan od najznačajnijih ciljeva ICAO-a je poticanje, planiranje i razvoj međunarodnog zračnog prijevoza kako bi se osigurala njegova sigurnost, učinkovitost i ekonomičnost. Temeljem misije iz 2012., kao i pet strateških ciljeva za 2014.-2016. godinu, naglašena je uloga ICAO-a kao globalnog foruma država članica za pitanja međunarodnog civilnog zrakoplovstva. Ciljevi koji se postavljaju odnose se na povećanje i unapređenje globalne sigurnosti civilnog zrakoplovstva, povećanje kapaciteta i poboljšanje učinkovitosti sustava međunarodnog civilnog zrakoplovstva, gospodarski razvoj zračnog prometa te zaštitu okoliša.¹⁰

ICAO izdaje dodatke u okviru ovlaštenja iz Čikaške konvencije, a osim njih, donio je i više dokumenata kojima se razrađuju te konkretiziraju norme i preporuke iz pojedinih dodataka. Tehničke upute jedan su od tih dokumenata.¹¹ Dodatak 18. i Tehničke upute stupili su na snagu 1. siječnja 1983. godine, a primjenjuju se od početka 1984. godine.¹²

Republika Hrvatska stranka je Čikaške konvencije od svibnja 1992. godine te je kod svih međunarodnih prijevoza opasnih roba, koji se obavljaju civilnim zrakoplovima, obvezna primjenjivati odredbe Dodatka 18. Konvencije i Tehničke upute. Republika Hrvatska, također je članica Organizacije međunarodnog civilnog zrakoplovstva.¹³

8 Liste odstupanja od propisanih standarda i preporučene prakse objavljuju se u dopunama aneksa. V. http://www.skybrary.aero/index.php/International_Civil_Aviation_Organisation_%28ICAO%29 (15. 09. 2015.).

9 V. čl. 38. Čikaške konvencije. V. i Grabovac, Ivo, Kaštela, Slobodan, Međunarodni i nacionalni izvori hrvatskoga prometnog prava, odabrana poglavlja, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Književni krug Split, Zagreb, Split, 2013., str. 232.-234.; Diederiks-Verschoor, Isabella H. Ph., *An Introduction to Air Law*, Kluwer Law International, 8. revised ed., 2006., str. 15. V. i: Status of Annex components, International Standards and Recommended Practices, Annex 18 to the Convention on International Civil Aviation, The Safe Transport of Dangerous Goods by Air, 4th ed., 2011., International Civil Aviation Organization, str. viii.

10 V. Abeyratne, Ruwantissa, *Regulation of Air Transport, The Slumbering Sentinels*, Springer International Publishing Switzerland, 2014., str. 2.-3.

11 V. Grabovac, Kaštela, op. cit., str. 234.-235.

12 V. The Convention on International Civil Aviation, Annexes 1 to 18, International Civil Aviation Organization, http://www.icao.int/safety/airnavigation/NationalityMarks/annexes_booklet_en.pdf (12. 02. 2015.). V. više o postupku donošenja Dodatka 18. u: Güner-Özbek, Meltem Deniz, *The Carriage of Dangerous Goods by Sea*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2008., str. 28.-29.

13 Čikaškoj konvenciji, a slijedom toga i ICAO-u, mogu pristupiti samo države, pa bi za pristupanje EU bilo potrebno revidirati Konvenciju u tome pogledu. Ipak, EU ima status promatrača koji mu daje određena prava i svog predstavnika u ICAO-u. Također, sve države članice EU-a ujedno

U nacionalnom zakonodavstvu na primjenu Čikaške konvencije i Međunarodnih standarda i preporučene prakse ICAO-a upućuje Zakon o prijevozu opasnih tvari iz 2007. godine.¹⁴ Navedeni Zakon u svojim odredbama regulira uvjete prijevoza opasnih tvari,¹⁵ a odnosi se na prijevoz opasnih tvari u cestovnom, željezničkom i zračnom prometu te prometu unutarnjim vodama.

Cilj donošenja ovoga Zakona bio je sveobuhvatno urediti odnose sigurnog prijevoza opasnih tvari u pojedinim prijevoznim granama,¹⁶ ali i uskladiti regulaciju s pravnom stečevinom Europske unije te potpisanim međunarodnim ugovorima, obvezama i praksom.¹⁷ U međuvremenu su uočene određene nepravilnosti i nedorečenosti koje su otežavale njegovu primjenu. Ukazala se i potreba za daljnjim usklađivanjem s međunarodnim ugovorima, standardima i preporučenom praksom, kao i s pozitivnim propisima koji su doneseni nakon njegovog donošenja 2007. godine. Zbog toga se pristupilo izmjenama i dopunama Zakona. U tom je postupku u veljači 2013. godine izrađen Nacrt Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari¹⁸ te je od 16. do 31. svibnja 2013. provedeno javno savjetovanje.¹⁹ Daljnje zakonodavne aktivnosti u smjeru donošenja, objavljivanja i stupanja na snagu navedenih izmjena i dopuna u ovom se razdoblju zaustavljaju i traju do danas.

U veljači 2013. godine, međutim se donosi Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza opasnih roba zrakom.²⁰ Pravilnik je usklađen s Dodatkom 18. Siguran prijevoz opasnih roba zrakom, uključujući i njegove izmjene i dopune,²¹ kao i s Tehničkim uputama za koje treba naglasiti da su podložne izmjenama i dopunama kako bi bile aktualne i dale potrebna pojašnjenja pojedinih zahtjeva.²² Odredbe Pravilnika i odredbe sadržane u

su i stranke Konvencije i članice ICAO-a. V. Radionov, Nikoleta, et al., *Europsko prometno pravo*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2011., str. 344. V. <http://www.icao.int/publications/Documents/chicago.pdf> (13. 02. 2015.).

14 Objavljen je u NN, br. 79/07. V. čl. 3. st. 4. Zakona. U daljnjem tekstu: Zakon o prijevozu opasnih tvari.

15 Čl. 1. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

16 To Zakon o prijevozu opasnih tvari izričito i propisuje u čl. 1. st. 2., navodeći da je svrha Zakona siguran prijevoz opasnih tvari.

17 V. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Nacrt, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari, Zagreb, veljača 2013., str. 1. U daljnjem tekstu: Konačni prijedlog.

18 Ibid., str. 2.

19 V. pregled okončanih savjetovanja na mrežnoj stranici Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture: <http://www.mppi.hr/default.aspx?id=8844> (13. 02. 2015.).

20 NN, br. 30/13. Pravilnik je donesen na temelju čl. 50. st. 2. Zakona o prijevozu opasnih tvari. U daljnjem tekstu: Pravilnik.

21 U Pravilnik su uključene izmjene i dopune 1-10 Dodatka 18. iz svibnja 2011. Nakon ovih izmjena i dopuna donesene su nove (*Amendment 11*), koje su se počele primjenjivati od 14. 11. 2013. godine. V. ICAO Publications Catalogue 2014: http://www.icao.int/publications/catalogue/cat_2014_en.pdf (7. 02. 2015.). V. i Agencija za civilno zrakoplovstvo, *Obrazloženje prijedloga za donošenje Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza opasnih roba zrakom*, Zagreb, 25. studeni 2011., www.ccaa.hr (13. 02. 2015.).

22 Trenutno zadnje i ujedno važeće izdanje Tehničkih uputa za siguran prijevoz opasnih roba zrakom, uključujući Dodatak i dopune, odobrene i objavljene odlukom Vijeća ICAO-a, ono je

Tehničkim uputama moraju se primjenjivati na sve operacije civilnih zrakoplova u međunarodnom i domaćem prometu.²³

Pravilnik se primjenjuje na nadležno tijelo i certificirane pošiljatelje, otpremnike, pružatelje zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta, operatore i pružatelje usluge osposobljavanja. Primjenjuje se i na svaku organizaciju, trgovačko društvo ili pojedinca koji pruža usluge vezane uz pošiljke s opasnom robom koje se nude za prijevoz zrakom te uz prihvata i opremu putnika i prtljage, a njegova se primjena proteže i na imenovanog poštanskog operatora.²⁴

Zakon o prijevozu opasnih tvari i prethodno spomenuti Pravilnik dio su širokog hrvatskoga pravnog okvira koji uređuje područje zrakoplovne sigurnosti. U pravnom sustavu Republike Hrvatske zahtjevi sigurnosti za svako područje civilnog zrakoplovstva definirani su u EU propisima, Zakonu o zračnom prometu²⁵ i pravilnicima usvojenim na temelju toga zakona. Zakon o zračnom prometu primarni je pravni akt koji definira temelje za usvajanje zahtjeva Čikaške konvencije i ICAO Dodataka kroz pravilnike, ujednačavanje nacionalnih propisa s odgovarajućim EU propisima te implementira druge statutarne instrumente u području civilnog zrakoplovstva EU-a.

Uz zakone i pravilnike, zahtjevi sigurnosti utvrđeni su i sigurnosnim naredbama i direktivama, odnosno dokumentima koje izdaje Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo. Ove naredbe, direktive i dokumenti usmjereni su na nalažanje obvezatnih aktivnosti kako bi se osigurala, odnosno ponovno uspostavila prihvatljiva razina sigurnosti, a ako postoje dokazi na temelju kojih se može zaključiti da je ona ugrožena. Tu su i smjernice kao neobvezujući akti koji su uglavnom tehničkog sadržaja i demonstriraju jedan od mogućih načina ispunjavanja obveza i ciljeva obvezujućih propisa. U slučaju objave dodatnih smjernica za provedbu nacionalnih propisa, Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo izdaje zrakoplovne sigurnosne informacije,²⁶ koje su dostupne na njezinim mrežnim stranicama.²⁷

u izdanju 2015.-2016. Radi se o petnaestom, dvogodišnjem izdanju Tehničkih uputa koje će biti na snazi do 31. prosinca 2016. godine, dok novo ne stupi na snagu. Donesen je i Ispravak br. 1. ovoga izdanja Tehničkih uputa. V. CCAA, Sažeti pregled izmjena i dopuna Tehničkih instrukcija za siguran prijevoz opasnih roba zrakom (Doc 9284 AN/905) u izdanju 2015.-2016., u odnosu na izdanje 2013.-2014., Zrakoplovna sigurnosna informacija ASIL-2014-003, 3. 12. 2014., str. 1-2.; dostupno na: [http://www.ccaa.hr/download/documents/read/asil-2014-003-sazeti-pregled-izmjena-i-dopuna-tehnickih-instrukcija-za-siguran-prijevoz-opasnih-roba-zrakom-u-izdanju-2015---2016-_1405_16.02.2015_](http://www.ccaa.hr/download/documents/read/asil-2014-003-sazeti-pregled-izmjena-i-dopuna-tehnickih-instrukcija-za-siguran-prijevoz-opasnih-roba-zrakom-u-izdanju-2015---2016-_1405_16.02.2015_.). Tekst izmjena Tehničkih uputa dostupan na: http://www.icao.int/safety/DangerousGoods/Documents/Doc%209284.2015_2016.Corr1.en.pdf (23. 02. 2015.).

23 Čl. 1. st. 5. Pravilnika.

24 Čl. 1. st. 2.-5. Pravilnika.

25 NN br. 69/09. Do danas je ovaj Zakon doživio nekoliko izmjena i dopuna objavljenih u NN br. 84/11., 54/13. (Zakon o osnivanju agencije za istraživanje nesreća u zračnom, pomorskom i željezničkom prometu), 127/13. i 92/14. U daljnjem tekstu: Zakon o zračnom prometu.

26 *Air Safety Information Letter* – ASIL.

27 V. Nacionalni program sigurnosti u zračnom prometu, Odluka o donošenju Nacionalnog programa sigurnosti u zračnom prometu, NN br. 68/14. Nacionalni program sigurnosti u zračnom prometu je dokument koji opisuje regulatorne zahtjeve i aktivnosti koje uključeni subjekti poduzimaju radi održavanja i unapređenja sigurnosti u zračnom prometu. Razvijen je u skladu sa standardima ICAO-a i programom EASA-e. V. Izjava o politici sigurnosti u zračnom

U okviru EU propisa, Uredbom Komisije (EU) br. 965/2012 od 5. listopada 2012. o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama u skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća (EASA OPS²⁸),²⁹ utvrđuju se detaljna pravila za operacije komercijalnog zračnog prijevoza avionima i helikopterima,³⁰ kao i uvjeta za izdavanje certifikata i svjedodžbi operatora zrakoplova,³¹ koji obavljaju operacije komercijalnog zračnog prijevoza. Također se detaljnije utvrđuju pravila vezana uz povlastice i odgovornost nositelja certifikata i svjedodžbi te uvjete pod kojima se operacije zabranjuju, ograničavaju ili podliježu određenim uvjetima u interesu sigurnosti.³²

Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 predstavlja odgovarajuću provedbenu mjeru propisanu Uredbom (EZ) br. 216/2008.³³, ³⁴ Posebice u svojim prilogima IV. i V. sadrži odredbe o prijevozu opasne robe *CAT* operacijama (onima koje operatori obavljaju samo za potrebe komercijalnog zračnog prijevoza),³⁵ pritom se pozivajući na primjenu Dodatka 18. Čikaške konvencije i Tehničkih uputa, osim ako nije drugačije određeno njezinim Prilogom IV.³⁶

Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 primjenjuje se od 28. listopada 2012. godine. Države članice mogle su se odlučiti da do 28. listopada 2014. godine ne primjenjuju odredbe njezinih priloga I. do V. Do toga su datuma operatori zrakoplova koji obavljaju komercijalni zračni prijevoz bili obvezni poduzeti sve potrebne

prometu, Poglavlje 2. i Dodatak I. ove Odluke, str. 6., 8. i 68.

28 *The EASA Air Operations Regulation* ili EASA OPS. V. CAA agreed EASA Terminology, <http://www.caa.co.uk/default.aspx?catid=620&pagetype=90&pageid=12560> (22. 01. 2015.).

29 SL L 296, 25. 10. 2012. U daljnjem tekstu: Uredba Komisije (EU) br. 965/2012.

30 Prema Uredbi, operacijom komercijalnog zračnog prijevoza smatra se operacija zrakoplova namijenjena prijevozu putnika, tereta ili pošte uz naplatu ili drugu vrstu naknade. V. čl. 2. st. 1. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

31 Pritom se to odnosi na one zrakoplove koji su registrirani u državi članici ili koji su registrirani u trećoj zemlji i koje koristi operator kojemu nadzor operacija osigurava država članica, ili koje na letovima u Uniju, unutar nje, ili iz nje, koristi operator koji ima sjedište ili boravište u Uniji. V. detaljnije čl. 4. st. 1. t. b) i c). Uredbe (EZ) br. 216/2008. (v. bilj. 34. ovoga rada).

32 V. detaljnije čl. 1. st. 1. i 2. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

33 Radi se o provedbenoj mjeri iz članka 8. stavka 5. i članka 10. stavka 5. Uredbe (EZ) br. 216/2008, u skladu s člankom 69. stavkom 3. i člankom 69. stavkom 5. Uredbe (EZ) br. 216/2008.

34 Uredba (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. veljače 2008. o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Europske agencije za sigurnost zračnog prometa i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 91/670/EEZ, Uredbe (EZ) br. 1592/2002 i Direktive 2004/36/EZ (SL L 79, 19. 03. 2008.) uspostavlja okvir za definiranje i provedbu zajedničkih tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u području civilnog zrakoplovstva koji bi trebao osigurati da države članice ispunjavaju obveze nastale temeljem Čikaške konvencije te standarda i preporučenih praksa utvrđenih u njoj. Cilj pri donošenju Uredbe bio je također učinkovito prenijeti funkcije i zaduženja koja su izvršavale države članice, uključujući i ona koja su rezultat njihove suradnje unutar Zajedničke zrakoplovne uprave (JAA), na Europsku agenciju za sigurnost zračnog prometa. V. t. 1.-40. Preamble Uredbe (EZ) br. 216/2008. Pravilnikom o provedbi Uredbe (EZ) br. 216/2008 (NN br. 114/13.) utvrđuju se nadležna tijela i njihove ovlasti za provedbu navedene Uredbe.

35 V. čl. 5. st. 1. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

36 V. Prilog IV, CAT.GEN.MPA.200. Prijevoz opasne robe (a) Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

aktivnosti koje će dovesti do usklađenosti s odredbama EASA OPS-a.³⁷

Do stupanja na snagu Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012, odnosno do isteka razdoblja odgode njezine primjene, na operacije komercijalnog prijevoza avionom primjenjivali su se zahtjevi Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3922/91.³⁸ Na operacije komercijalnog prijevoza helikopterom primjenjivali su se zahtjevi Pravilnika o zahtjevima zajedničkih zrakoplovnih vlasti i upravnim postupcima koji se primjenjuju na komercijalni zračni prijevoz helikopterom (JAR OPS 3).^{39, 40}

Uredbom Komisije (EU) br. 379/2014 od 7. travnja 2014. o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012⁴¹ donesena su pravila i za zračni prijevoz balonima ili jedrilicama radi sukladnosti s osnovnim načelima i primjenom Uredbe (EZ) br. 216/2008. Uređene su i specifičnosti određenih komercijalnih operacija sa zrakoplovima i helikopterima, koje počinju i završavaju na istom aerodromu ili mjestu upravljanja, uključena su pravila za specijalizirane operacije sa zrakoplovima, helikopterima, balonima i jedrilicama, kao što su fotografije, izmjere, promatranja i ophodnje i drugo. U okviru navedenih pravila nalaze se i ona vezana uz prijevoz opasnog tereta zrakoplovima bez motornog pogona, kao i uz prijevoz opasnog tereta pri obavljanju specijaliziranih operacija.⁴²

Najnovija Uredba Komisije (EU) br. 452/2014 od 29. travnja 2014. o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama operatora iz trećih zemalja,⁴³ uređuje izdavanje odobrenja (autorizacije) operatorima trećih zemalja koji namjeravaju obavljati komercijalni zračni promet u Europskoj uniji.⁴⁴

37 Između ostaloga, do navedenoga datuma operatori zrakoplova koji posjeduju svjedodžbu za obavljanje komercijalnog zračnog prijevoza koju je izdala Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo prije primjene Uredbe 965/2012 bili su obvezni uskladiti se s Uredbom 965/2012 (v. čl. 7. i 10. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012). Obveza usklađivanja odnosi se i na sustave rukovođenja, programe osposobljavanja, postupke i priručnike i drugo. V. više: informacija CCAA, www.ccaa.hr/download/documents/fodc-01-2013-rev-1_468 (12. 02. 2015.).

38 Uredba Vijeća (EEZ) br. 3922/91 od 16. prosinca 1991. o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog zrakoplovstva (SL L 373, 31. 12. 1991.).

39 NN br. 103/09. i 42/14.

40 V. čl. 10. Uredbe Komisije (EU) 965/2012. V. i Dodatak I. Odluke o donošenju Nacionalnog programa sigurnosti u zračnom prometu, op. cit., str. 68.

41 Uredba Komisije (EU) 379/2014 od 7. travnja 2014. o izmjeni Uredbe Komisije (EU) 965/2012 o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama u skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 123, 24. 04. 2014.). Primjenjuje se od 1. srpnja 2014., s mogućnošću prijavljivanja odgode početka primjene određenih Dodataka do 21. travnja 2017. godine za pojedine vrste operacija (specijalizirane operacije; CAT zrakoplovima klase performanse B ili nekompleksnim helikopterima, koje započinju i završavaju na istom aerodromu/operativnoj površini; CAT balonima i jedrilicama).

42 V. t. 3.-7. Preambule Uredbe Komisije (EU) 379/2014.; također v. Prilog IV. CAT.GEN. NMPA.150 i Prilog VII. SPO.GEN.150, SPO.GEN.155 i SPO.GEN.160. Uredbe Komisije (EU) 379/2014.

43 SL L 133, 6. 05. 2014.

44 Navedeno odobrenje izdaje EASA, kao potvrdu udovoljavanja takvog operatora ICAO standardima, dok države članice i dalje izdaju komercijalna odobrenja za letenje, temeljem prometnih prava. EASA-ino odobrenje preduvjet je odobrenju koje izdaju države članice. Uredba je stupila na snagu 26. svibnja 2014., a operatori iz trećih zemalja koji žele obavljati komercijalni zračni prijevoz u EU obvezni su podnijeti zahtjev EASA-i u roku od 6 mjeseci.

Odredbe prikazanih pravnih izvora u nastavku rada proučit će se kroz obradu nacionalnog podzakonskom akta, s daljnjim prikazom usuglašenosti, eventualnih praznina ili neusklađenosti u odnosu na ostala relevantna i neposredno prikazana vrela.

3. HRVATSKA AGENCIJA ZA CIVILNO ZRAKOPLOVSTVO KAO NADLEŽNO TIJELO ODGOVORNO ZA PRIJEVOZ OPASNIH ROBA ZRAKOM

Nadležno tijelo odgovorno za prijevoz opasne robe zrakom odgovarajuće je službeno (ili drugo) tijelo koje je određeno ili na drugi način priznato kao takvo u vezi s Tehničkim uputama.⁴⁵ U Republici Hrvatskoj odgovarajuće nadležno tijelo je Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo (HACZ).⁴⁶ Ona je u skladu s kriterijima ICAO-a, odgovorna za prijevoz opasnih roba zrakom.⁴⁷

Agencija je osnovana Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu iz 2007. godine,⁴⁸ kao organizacija izvan sustava državne uprave koja autonomno provodi u okviru svoje djelatnosti upravne i druge poslove koji se odnose na nadzor sigurnosti civilnog zračnog prometa. Godine 2009. donesen je novi Zakon o zračnom prometu⁴⁹ kojim je utvrđen kontinuitet rada Agencije⁵⁰ te pridodane inspekcijske ovlasti u obavljanju nadzora sigurnosti civilnog zračnog prometa i nadzora nad provođenjem mjera zaštite civilnog zračnog prometa u Republici Hrvatskoj.⁵¹

U 2011. godini donesen je Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o zračnom prometu,⁵² kojim je dodatno proširena nadležnost Agencije na certificiranje organizacija za projektiranje, proizvodnju i održavanje zrakoplova, certificiranje organizacija za osposobljavanje zrakoplovnog osoblja, nadzor, inspekciju i druge aktivnosti vezane uz zaštitu prava putnika, osoba s invaliditetom, osoba smanjene pokretljivosti i dr. Osim nadzora nad provođenjem mjera zaštite civilnog zračnog prometa, također je utvrđena i nadležnost Agencije za usklađivanje i koordinaciju rada subjekata zaštite

EASA će u roku od sljedeća 24 mjeseca donijeti odluku o zahtjevu. Nakon datuma kada EASA donese odluku za odgovarajućeg operatora iz treće zemlje ili nakon razdoblja od najviše 30 mjeseci nakon stupanja na snagu Uredbe, ovisno o tome što ranije nastupi, država članica pri izdavanju odobrenja za letenje više ne provodi ocjenu sigurnosti za tog operatora iz treće zemlje u skladu sa svojim nacionalnim pravom. V. podatke s mrežne stranice CCAA: <http://www.ccaa.hr> (27. 01. 2015.).

45 V. definiciju "nadležnog tijela (*Competent Authority*)", čl. 2. t. 20. Pravilnika.

46 Engl. *Croatian Civil Aviation Agency* – CCAA. U daljnjem tekstu: Agencija.

47 Čl. 3. st. 1. Pravilnika.

48 NN br. 46/07. Tim je Zakonom izmijenjen i dopunjen Zakon o zračnom prometu iz 1998. (koji je prestao važiti donošenjem Zakona o zračnom prometu iz 2009. godine).

49 V. bilj. 25. ovog rada.

50 V. čl. 165. Zakona o zračnom prometu.

51 Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo, Godišnji program rada za 2013. godinu, Zagreb, prosinac 2012., str. 1. V. i čl. 5. Zakona o zračnom prometu.

52 NN br. 84/11.

civilnog zračnog prometa.⁵³ Ovim je izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu promijenjen i naziv agencije iz Agencije za civilno zrakoplovstvo u Hrvatsku agenciju za civilno zrakoplovstvo.⁵⁴

Najnovijim izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu, donesenima u srpnju 2014. godine, Agenciji je dana ovlast za podnošenje optužnoga prijedloga u svojstvu ovlaštenoga tužitelja i izdavanje prekršajnog naloga za prekršaje iz područja civilnoga zrakoplovstva te mogućnost ukidanja rješenja, odnosno drugoga upravnog akta u slučajevima postupanja protivno primjenjivim propisima.⁵⁵

Posebne djelatnosti i aktivnosti Agencije kao nadležnog tijela koje je odgovorno za prijevoz opasne robe zrakom reguliraju se Pravilnikom o uvjetima i načinu prijevoza opasnih roba. Agencija u tome pogledu priprema nacрте propisa i predlaže izmjene i dopune propisa za siguran prijevoz opasnih roba zrakom. Poduzima potrebne mjere kako bi se postigla usklađenost nacionalnih propisa s Tehničkim uputama i njihovim mogućim izmjenama i dopunama u razdoblju važenja njihovog zadnjeg izdanja. Obavještava ICAO o poteškoćama na koje naiđe u primjeni Tehničkih uputa i po potrebi predlaže njihove izmjene i dopune.

Predviđena je suradnja Agencije s nadležnim tijelima drugih država u situacijama kada se krše propisi koji reguliraju prijevoz opasne robe. U okviru svojih djelatnosti Agencija je obvezna utvrditi procedure radi kontrole poštanskih službi vezano uz prihvrat opasnih roba koje se nalaze u poštanskim pošiljkama odnosno pošti, a koje se prevoze zrakoplovom. Te se procedure utvrđuju u skladu s međunarodnim procedurama za kontrolu poštanskih službi koje je ustanovila Svjetska poštanska unija.⁵⁶

Prema Pravilniku, Agencija donosi Program za opasne robe, a njegovi prioriteti se temelje na odgovarajućim odredbama Zakona o zračnom prometu i Zakona o prijevozu opasnih tvari, prioritetima koje određuje direktor Agencije u skladu s međunarodnim i nacionalnim programskim prioritetima, pripremi ljudskih potencijala kako bi se osiguralo da su zaposlenici, kojima je dodijeljena nadležnost u vezi s opasnim robama, stručni i kompetentni te da polaze odgovarajuća, neophodna osposobljavanja, kao i pripremi planova za provođenje nadzora, provođenju osposobljavanja i osiguravanje potrebnih sredstava. Agencija određuje osobu za kontakt i provođenje Programa za opasne robe i o tome izvješćuje ICAO. Pravilnikom se propisuju najvažnije aktivnosti osobe određene za provođenje Programa za opasne robe. Neke od njih su sudjelovanje u radu Nacionalnog povjerenstva za prijevoz opasnih roba, odgovaranje na upite

53 Čl. 5. st. 7. i 8. Zakona o zračnom prometu. V. i Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo, Godišnji program rada za 2013. godinu, op. cit., str. 1.

54 Čl. 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu, NN br. 84/11.

55 V. čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu, NN br. 92/14. V. i Vlada Republike Hrvatske, Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zračnom prometu, s Konačnim prijedlogom zakona, Zagreb, srpanj, 2014., dostupno na mrežnoj stranici Hrvatskog sabora: <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona0020> (19. 01. 2015.).

56 Čl. 3. st. 2., 4., 6. i 7. Pravilnika. Svjetska poštanska unija utemeljena je 9. listopada 1874. godine, a 1948. godine postala je specijaliziranom ustanovom Ujedinjenih naroda. Danas Unija ima 192 države članice. Detaljnije: <http://www.upu.int/en/the-upu/the-upu.html> (20. 03. 2015.).

zrakoplovne industrije u vezi s uvjetima i načinima prijevoza opasnih roba zrakom, sudjelovanje u pripremi nacionalnih propisa i standarda za prijevoz opasnih roba i druge.⁵⁷

Agencija također donosi i po potrebi mijenja i dopunjava Program informiranja zrakoplovne javnosti o opasnim robama. Ona mora osigurati da se informacije objavljuju na način da se putnici upoznaju na one vrste opasnih roba koje su zabranjene za prijevoz zrakoplovom kako je to propisano u Tehničkim uputama.⁵⁸

Ovlasti Agencije vezane uz izdavanje odobrenja za prijevoz opasne robe čiji je prijevoz inače zabranjen ili izdavanje odgovarajućeg izuzeća od odredbi Tehničkih uputa te druge njezine ovlasti, prikazuje se u radu na mjestima pri obradi tih tema.

4. POJAM OPASNE ROBE I NJEZINA KLASIFIKACIJA

Zakon o prijevozu opasnih tvari u svojem značenju pojmova govori o “opasnim tvarima”, koje definira kao robe, terete, tvari, materijale i predmete koji su podijeljeni na odgovarajuće kategorije temeljem pojedinih međunarodnih ugovora pa time upućuje na njihovu klasifikaciju kako je ona propisana u tim međunarodnim ugovorima⁵⁹ (primjerice u ADR sporazumu kada je riječ o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari te u drugima, ovisno o obliku prijevoza, što se u Zakonu o prijevozu opasnih tvari posebice navodi).⁶⁰ Nacrt Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari ne intervenira u ovu terminologiju te ostavlja i dalje pojam i definiciju “opasnih tvari”.⁶¹

Pravilnik, koji koristi pojam “opasnih roba”,⁶² definira ih, kao i Uredba Komisije (EU) br. 965/2012, kao predmete ili tvari koje su u stanju prouzročiti značajan rizik po zdravlje, sigurnost, imovinu ili okoliš i koji se nalaze na popisu opasnih roba u Tehničkim uputama ili su klasificirani u skladu s njima.⁶³ Te su opasne robe temeljem Pravilnika i Tehničkih uputa podijeljene u jednu od devet klasa ovisno o opasnosti ili dominantnoj opasnosti koju predstavljaju, a neke od tih klasa podijeljene su u skupine.⁶⁴ Navedena podjela koristi se za sve oblike prijevoza.⁶⁵

Naime, klasifikaciju i opće odrednice opasnih roba kako su podijeljene prema Pravilniku i Tehničkim uputama, treba sagledati u okvirima koji se odnose na sve prijevozne grane. Ishodište klasifikacije nalazi se u djelovanju Ujedinjenih naroda, kao i njihovog Odbora stručnjaka za prijevoz opasne robe Ekonomskog i socijalnog vijeća. Stoga je navedena djelatnost posebice utjecala na donošenje prethodno spomenutog

57 Čl. 4. st. 1., 2., 5. i 6. Pravilnika.

58 Čl. 4. st. 3. i 4. Pravilnika.

59 Čl. 4. st. 1. t. 1. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

60 Čl. 3. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

61 Čl. 2. Konačnog prijedloga.

62 *Dangerous goods*.

63 Čl. 2. st. 2. t. 29. Pravilnika. Prilog I. t. 32. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

64 Čl. 8. st. 1. Pravilnika.

65 The Convention on International Civil Aviation, Annexes 1 to 18, International Civil Aviation Organization, http://www.icao.int/safety/airnavigation/nationalitymarks/annexes_booklet_en.pdf (16. 02. 2015.).

ADR sporazuma,⁶⁶ a kasnije i ostalih izvora koji reguliraju ovu tematiku. Ujedinjeni narodi i dalje, redovito donose odgovarajuće preporuke o prijevozu opasnih tvari.⁶⁷

Različita terminologija pojmova “opasne robe” i “opasnih tvari” može se uočiti i u prijevodima ADR sporazuma i najnovijih dopuna njegovih priloga A i B, u kojima se za pojam *dangerous goods* koriste termini i “opasne robe” i “opasne tvari”.⁶⁸

U klasifikaciji opasne robe prva klasa uključuje sve vrste eksploziva, od tvari i predmeta koji mogu izazvati masovnu eksploziju do onih koji ne predstavljaju značajnu opasnost, već samo manju opasnost u slučaju zapaljenja, kao što su primjerice vatromet ili signalne rakete. Druga klasa obuhvaća plinove koji mogu biti zapaljivi plinovi, nezapaljivi, neotrovni ili otrovni. Treću klasu čine zapaljive tekućine, kao što su benzin, lakovi ili razrjeđivač boje. Četvrta klasa pokriva zapaljive krutine, tvari podložne samozapaljenju te tvari koje u kontaktu s vodom tvore zapaljive plinove (primjerice metalni prahovi, ugljen i dr.). Peta klasa obuhvaća oksidirajuće tvari i organske perokside. U šestu klasu uvrštene su otrovne i zarazne tvari, a sedmu klasu čine radioaktivni materijali. To su uglavnom radioaktivni izotopi potrebni za medicinske ili istraživačke namjene, ali se ponekad nalaze u predmetima, kao što su srčani *pacemaker* ili detektor dima. Korozivne tvari koje mogu biti opasne za ljudsko tkivo ili koji predstavljaju opasnost za samu strukturu zrakoplova ulaze u osmu klasu (to su primjerice natrijev hidroksid, tekućina iz baterije i dr.). Konačno, devetu klasu čine razne druge opasne robe koje nisu obuhvaćene kriterijima ostalih klasa.⁶⁹

Kada je riječ o otpadu, on se mora prevoziti u skladu sa zahtjevima za odgovarajuću klasu, imajući u vidu opasnost koju predstavlja i kriterije iz Tehničkih uputa. Onaj otpad koji nije obuhvaćen Tehničkim uputama, ali je obuhvaćen propisima o nadzoru prekograničnog prometa otpada, može se prevoziti pod devetom klasom.⁷⁰

Za potrebe pakiranja, opasne tvari su raspoređene u tri pakirne grupe ovisno o stupnju opasnosti koji predstavljaju. Prava parkirna grupa obuhvaća tvari koje predstavljaju visoku opasnost, druga one koje predstavljaju srednju opasnost, a treća tvari koje predstavljaju nisku opasnost.⁷¹

66 Europski sporazum o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari, donesen je 1957. godine te stupio na snagu 1968. Sporazum je doživio izmjene kroz svoj Protokol iz 1975. godine, a njegovi prilozi A i B redovito se mijenjaju i ažuriraju od stupanja na snagu ADR-a. Od 1. siječnja 2015. godine na snazi je izmijenjena i najnovija verzija navedenih priloga, a njezin je sadržaj u skladu s Preporukama UN-a o prijevozu opasnih tvari i relevantnih dokumenata ostalih oblika prijevoza. V. http://www.unece.org/trans/danger/publi/adr/adr_e.html (15. 09. 2015.). ADR sadrži tablice klasificiranih opasnih roba prema UN-u i to oko 2800 različitih tvari i predmeta. Detaljnije v. Starčević, Mario, Priručnik za opasne tvari, Gandalf, Zagreb, 2004., str. 6.

67 Prva verzija Preporuke navedenog Odbora objavljena je 1956. godine, a kao odgovor na tehnološke promjene i promjene u potrebama korisnika, one se redovito mijenjaju i ažuriraju. Detaljnije vidi: http://www.unece.org/trans/danger/publi/unrec/rev16/16fword_e.html (15. 09. 2015.).

68 V. posebice Izmjenu i dopunu priloga A i B Europskog sporazuma o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari (NN MU br. 3/13., odnosno 3/15.).

69 V. čl. 8. Pravilnika. V. i http://www.icao.int/safety/airnavigation/nationalitymarks/annexes_booklet_en.pdf (1. 02. 2015.).

70 Čl. 8. st. 5. Pravilnika.

71 Osim eksploziva, plinova i radioaktivnog materijala, organskih peroksida, zaraznih tvari te

Opasne tvari koje predstavljaju opasnost jedne klase i jedne skupine razvrstane su u tu klasu i skupinu i, ako je primjenjivo, dodijeljen im je odgovarajući stupanj opasnosti (pakirna grupa). Kada je predmet ili tvar imenom posebno navedena u popisu opasnih roba u Tehničkim uputama onda se njihova klasa ili skupina, ako je primjenjivo, pakirna grupa i dodatna opasnost uzima s tog popisa.⁷² S druge strane, kada nije posebno imenom naveden u popisu opasnih roba Tehničkih uputa i kada predstavlja dvije ili više opasnosti određene klase ili skupine povezane sa zračnim prijevozom te kada po definiciji pripada dvjema klasama ili skupinama iz Tehničkih uputa, tada se mora klasificirati prema onoj koja predstavlja veću opasnost.⁷³

5. UVJETI PRIJEVOZA OPASNE ROBE ZRAKOM

Za razliku od detaljnijih odredaba kojima se uređuje prijevoz opasnih tvari u cestovnom prometu, željezničkom prometu i prometu unutarnjim vodama, Zakon o prijevozu opasnih tvari sadrži dva članka koja reguliraju prijevoz opasnih tvari u zračnom prometu. U njima se propisuju uvjeti prijevoza opasnih tvari zrakom i nadležnosti u zračnom prometu.⁷⁴ Tako se prijevoz opasnih tvari u zračnom prometu na domaćim i međunarodnim letovima smije obavljati sukladno propisima o zračnom prometu koji su na snazi u Republici Hrvatskoj i uz izravnu primjenu Međunarodnih standarda i preporučene prakse ICAO-a, Dodatka 18. Čikaške konvencije i Tehničkih uputa za siguran prijevoz opasnih tvari u zračnom prometu.⁷⁵

Navedeno detaljnije propisuje Uredba Komisije (EU) 965/2012, koja određuje da se zračni prijevoz opasne robe obavlja u skladu s Dodatkom 18. Čikaškoj konvenciji, kako je zadnje izmijenjena i proširena Tehničkim uputama za siguran zračni prijevoz opasne robe, uključujući njegove dopune i bilo koje druge dodatke ili ispravke.⁷⁶

Temeljem Zakona o prijevozu opasnih tvari zrakoplovom zabranjeno je prevoziti tvari koje su u Tehničkim uputama izričito navedene imenom ili generičkim opisom kao zabranjene za prijevoz u zračnom prometu, tvari koje su u njima navedene kao zabranjene za prijevoz u normalnim okolnostima te zaražene žive životinje.⁷⁷ Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo iznimno može, u slučaju potrebe i na privremenoj osnovi, odobriti izuzeća od navedene zabrane. Pritom je potrebno ispuniti dodatne uvjete koji su neophodni da bi se osigurala prihvatljiva razina sigurnosti.⁷⁸ Ako bi se radilo o međunarodnim letovima, moralo bi se pribaviti odobrenje i nadležnih tijela

samoreaktivnih tvari. V. čl. 8. st. 6. Pravilnika.

72 Čl. 8. st. 7. Pravilnika.

73 Kada predstavlja dvije ili više opasnosti klase 3., 4. ili 8. (zapaljive tekućine, zapaljive krutine, tvari podložne samozapaljenju, tvari koje u kontaktu s vodom tvore zapaljive plinove ili korozivne tvari) ili skupine 5.1 ili 6.1 (oksidirajuće tvari ili otrovne tvari). V. čl. 8. st. 6. Pravilnika.

74 V. čl. 49. i 50. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

75 Čl. 49. st. 1. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

76 V. Prilog IV., Poddio A Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (CAT.GEN.MPA.200 (a)).

77 Čl. 49. st. 2. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

78 Treba napomenuti kako Zakon o prijevozu opasnih tvari koristi prethodni naziv ove Agencije ("Agencija za civilno zrakoplovstvo"), budući da je do promjene u nazivu došlo 2011. godine, a zakonske odredbe su iz 2007. godine. V. čl. 49. st. 3. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

svih država preko čijega se teritorija obavlja let. Kada je riječ o zaraženim živim životinjama, njihov bi prijevoz bio izuzetno moguć dodatno uz posebno pisano odobrenje koje bi zračni prijevoznik dobio od nadležnog tijela države u kojoj je životinja prvi put utovarena u zrakoplov ili ako odredbe Tehničkih uputa navode da se životinje mogu prevoziti uz prethodno odobrenje nadležnih tijela.⁷⁹

Konačnim prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari predložena je izmjena ovih odredbi pa je prema njima zabranjeno nuditi, prihvaćati na prijevoz ili prevoziti opasne tvari zrakom, osim u skladu s relevantnim međunarodnim ugovorima i standardima (Čikaškom konvencijom, Međunarodnim standardima i preporučenom praksom ICAO-a – Dodatkom 18. Konvencije i Tehničkim uputama), odredbama samoga Zakona i propisa koji su na temelju njega doneseni, kao i odgovarajućih propisa s područja civilnog zrakoplovstva.⁸⁰

Sljedom navedenoga, predložene su i izmjene prekršajnih odredbi Zakona o prijevozu opasnih tvari, pa bi se novčanom kaznom kaznila pravna ili fizička osoba ako bi nudila, prihvaćala na prijevoz ili prevozila opasne tvari suprotno propisanom određenju iz čl. 49., a ne više operator zrakoplova ako prevozi opasne tvari u zračnom prometu u suprotnosti s čl. 49., kako to predviđa sada važeća zakonska odredba.⁸¹

Vidljivo je da se u prijedlogu izmijenjenog zakonskog članka zabrana više ne odnosi samo na zabranu prijevoza opasnih tvari zrakoplovom, već je zabranjeno, također i nuditi i prihvaćati na prijevoz te prevoziti opasne tvari zrakom. Time je osim prijevoza uključeno i postupanje u smislu ponude, odnosno prihvaćanja prijevoza opasnih tvari. Zabrana prijevoza opasnih tvari zrakoplovom, izmijenjena je zabranom prijevoza opasnih tvari zrakom (i ponude te prihvata opasne tvari na prijevoz). Moguća kazna u slučaju nepridržavanja navedenih odredaba usmjerena je na svaku pravnu ili fizičku osobu, (a ne više isključivo na operatora), kako bi se obuhvatili svi oni sudionici koji nude, prihvaćaju na prijevoz ili prevoze opasne tvari zrakom.

Kod ponude, prihvata ili prijevoza opasnih tvari zrakom, prijedlog izmijenjene odredbe između ostaloga upućuje na poštovanje propisa donesenih temeljem Zakona o prijevozu opasnih tvari, čime se upućuje i na doneseni Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza opasne robe zrakom. To je izričito navedeno u daljnjem tekstu predloženih izmjena, u kojemu se propisuje da ministar nadležnog ministarstva prometa donosi propis o uvjetima i načinu prijevoza opasnih tvari zrakom.

Iz navedenoga, između ostaloga, proizlazi namjera predlagatelja zakonodavnog akta za donošenjem i stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari, na čije će se odredbe moći jasno pozivati pri donošenju podzakonskog akta koji sadrži detaljnije odredbe o prijevozu opasnih tvari zrakom. Budući da je to izostalo, dolazi do toga da se navedeni Pravilnik donosi temeljem odredbi "staroga", ali važećeg Zakona o prijevozu opasnih tvari iz 2007. godine i njegovih odredbi, koje propisuju donošenje takvoga podzakonskog propisa od nadležnog ministra, ali u detaljnijem određenju vidljivo je da upravo odredba Konačnog prijedloga izmjena i dopuna "priprema teren" za donošenje Pravilnika iz

79 Čl. 49. st. 2. i 3. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

80 Čl. 25. Konačnog prijedloga.

81 V. čl. 59. st. 1. t. 36. Zakona o prijevozu opasnih tvari i čl. 34. Konačnog prijedloga.

2013. godine.⁸²

Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari u svojem izmijenjenom članku 49. nadalje propisuje da sve one osobe koje nude ili prihvaćaju pošiljke, teret ili prtljagu u komercijalnom zračnom prometu na domaćim i međunarodnim letovima moraju nuditi ili prihvaćati te pošiljke, teret ili prtljagu u skladu s odredbama zadnjeg važećeg izdanja Tehničkih uputa, uključujući dodatak i dopune, odobrene i objavljene odlukom Vijeća ICAO-a.⁸³ Posebno se naglašava, kao i u Uredbi Komisije (EU) br. 965/2012 primjena zadnjeg važećeg izdanja Tehničkih uputa i svih njegovih dodataka i dopuna.⁸⁴

Propisujući ograničenja, odnosno restrikcije koje se primjenjuju u prijevozu opasnih roba zrakom, Pravilnik jednako tako određuje u svojim odredbama zabranu prijevoza opasnih roba, osim ako takav prijevoz nije u skladu s njegovim odredbama i detaljnim odredbama i postupcima propisanim u Tehničkim uputama.⁸⁵

Ako Agencija nije izdala odgovarajuće izuzeće sukladno propisanim uvjetima ili ako odredbama Tehničkih uputa nije naznačeno da se smiju prevoziti na temelju odobrenja koje je izdala država podrijetla, zrakoplovom se ne smiju prevoziti opasne robe koje su identificirane u Tehničkim uputama kao zabranjene za prijevoz u normalnim okolnostima te zaražene žive životinje. U zrakoplovu se ne smiju i prevoziti predmeti i tvari koji su posebno identificirani po imenu ili generičkom opisu u Tehničkim uputama kao zabranjene za prijevoz u svim okolnostima.⁸⁶ Jednako određenje propisuju odredbe Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.⁸⁷

Detaljnije propisujući uvjete prijevoza opasne robe zrakom, Pravilnik izuzima pojedinu opasnu robu od zahtjeva koji se inače normalno primjenjuju na tu robu. Radi se o iznimci koja se odnosi na predmete i tvari koji su klasificirani kao opasne robe, ali se moraju nalaziti u zrakoplovu u skladu s relevantnim plovidbenim i operativnim zahtjevima, pa su zbog toga izuzeti od odredaba Pravilnika. Isto se pravilo odnosi i na one predmete i tvari koji imaju posebnu namjenu određenu u Tehničkim uputama, kao i na određene predmete i tvari koje nose putnici ili članovi posade zrakoplova.⁸⁸

Zbog širine teme, spomenut će se da Tehničke upute sadrže odredbe za opasnu robu koju nose putnici ili posada u svojem Dijelu 8., koji je izmijenjen i dopunjen u Izdanju 2015.-2016. Tehničkih uputa. Osnovno je pravilo da opasnu robu putnici ili članovi posade ne smiju nositi i u ručnoj i u predanoj prtljazi ili imati uza sebe. Postoje, međutim, određene iznimke za robu koja služi za osobnu njegu, medicinske potrepštine, sportsku opremu i predmete koji su namijenjeni kao pomoć osobama s invaliditetom.⁸⁹

U određenim slučajevima Agencija može izdati odobrenje kojim će dopustiti

82 V. prijedlog izmjene čl. 49. i njegov st. 8. prema čl. 25. Konačnog prijedloga.

83 V. st. 2. izmijenjenog čl. 49. prema čl. 25. Konačnog prijedloga.

84 V. Prilog IV., Poddio A Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (CAT.GEN.MPA.200 (a)).

85 Čl. 9. st. 1. Pravilnika.

86 V. čl. 9. st. 2. i 3. Pravilnika.

87 V. Prilog IV., Poddijelu A Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (CAT.GEN.MPA.200 (b)).

88 V. čl. 2. t. 15. i čl. 5. st. 1. i 3. Pravilnika.

89 Detaljnije v. http://www.ccaa.hr/download/documents/read/opasna-roba-koju-nose-putnici-ili-posada-izdanje-2015---2016-_1450 (12. 05. 2014.).

prijevoz opasne robe koju je inače zabranjeno prevoziti na putničkim i/ili teretnim zrakoplovima. Radit će se o onoj opasnoj robi za koju je u Tehničkim uputama posebno predviđeno da se može prevoziti uz odobrenje. Bitan uvjet koji pritom mora biti ispunjen je taj da je postignuta razina sigurnosti u prijevozu jednaka onoj koja je predviđena u Tehničkim uputama. Ukoliko u njima nema posebne odredbe kojom se dopušta izdavanje odobrenja, može se tražiti izdavanje izuzeća.⁹⁰ Agencija naime može izdati izuzeće od odredbi Tehničkih uputa. Ako je riječ o onim predmetima i tvarima koji su zabranjeni za prijevoz u svim okolnostima, Agencija može izdati navedeno izuzeće od odredbi Tehničkih uputa pod uvjetom da operator dokaže da će ukupna razina sigurnosti u prijevozu biti jednaka razini sigurnosti koja je njima predviđena. Ovdje će se raditi o slučajevima koji su posebno hitni, odnosno kada drugi način prijevoza nije primjeren ili kada je potpuno udovoljavanje propisanim zahtjevima u suprotnosti s javnim interesom.^{91,92}

6. PAKIRANJE, OBILJEŽAVANJE I OZNAČAVANJE OPASNE ROBE

Zakon o prijevozu opasnih tvari ne sadrži odredbe koje uređuju postupke vezane uz pakiranje, obilježavanje i označavanje opasne robe koja se prevozi zrakom. Takve odredbe sadržane su u dijelu koji se odnosi na grane kopnenog prometa.⁹³ Predložene izmjene ovoga Zakona također ne donose dopune kada je riječ o onoj robi koja se sa svojstvima opasne tvari prevozi zrakom.

Pravilnik propisuje da se opasne robe moraju pakirati u skladu s njegovim odredbama i Tehničkim uputama.⁹⁴ Ambalaža koja se koristi za prijevoz opasnih roba zrakom mora biti kvalitetno dizajnirana i konstruirana kako bi se spriječilo curenje, do kojega bi u normalnim uvjetima prijevoza moglo doći promjenom temperature, vlažnosti, tlaka ili zbog vibracija. Ambalaža mora biti prikladna sadržajima i otporna na kemijsko ili drugo djelovanje opasnih roba te udovoljavati odgovarajućim specifikacijama koje su propisane u Tehničkim uputama. Ako bi se to zahtijevalo Tehničkim uputama, ambalaža koja je namijenjena za prijevoz opasnih roba zrakom mora od nadležnog tijela u Republici Hrvatskoj ili nadležnog tijela druge države imati odobrenje tipa.⁹⁵ Osim toga, mora ispunjavati i ostale uvjete propisane Pravilnikom i Tehničkim uputama.⁹⁶

Svako pakiranje opasne robe, odnosno opasnih roba mora se označiti odgovarajućim oznakama, odnosno obilježiti odgovarajućim tehničkim specifikacijama sadržaja i drugim obilježjima. Obilježja i oznake moraju biti trajne i vidljive te ne

90 V. čl. 2. t. 25. i čl. 6. Pravilnika.

91 V. čl. 2. t. 16. i čl. 7. Pravilnika.

92 Smjernice za postupanje sa zahtjevima za izdavanje izuzeća, uključujući i primjere posebno hitnih slučajeva, mogu se naći u Dopuni Tehničkih uputa, Dio S-1, Poglavlje 1, paragrafi 1.2 i 1.3 (v. čl. 7. st. 3. Pravilnika).

93 V. čl. 5.-9. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

94 Čl. 10. st. 1. Pravilnika.

95 Čl. 10. st. 2.-6. Pravilnika.

96 V. čl. 10. st. 7.-11. Pravilnika.

smiju biti prekrivene ili zaklonjene nekim dijelom ili dodatkom ambalaže ili nekom drugom oznakom ili obilježjem. Za obilježavanje opasnih roba mora se koristiti engleski jezik, ali i dodatno drugi jezik, ako to zahtijeva država podrijetla.⁹⁷

7. CERTIFIKAT ZA OPASNE ROBE

U važećem Zakonu o prijevozu opasnih tvari ne nalaze se odredbe koje se odnose na certifikat za opasne robe koje se prevoze zrakom, ali je u tekstu prijedloga izmjena i dopuna ovog Zakona sadržano pravilo kojim pravna ili fizička osoba ne smije nuditi, prihvaćati za prijevoz ili prevoziti opasne tvari zrakom bez odobrenja Hrvatske agencije za civilno zrakoplovstvo. Agencija ovo odobrenje uz propisanu naknadu izdaje na temelju podnesenog zahtjeva. Odobrenje su obvezni pribaviti pošiljatelji, otpremnici, pružatelji usluga prihvata i otpreme tereta te zračni prijevoznici.⁹⁸

Predložene izmjene i dopune zadržavaju pojam zračnog prijevoznika u krugu osoba koje su obvezne posjedovati propisano odobrenje.⁹⁹ Pravilnik, sukladno s pojmovnim određenjem iz EU propisa, navodi operatora kojega definira kao osobu, organizaciju ili poduzeće koje se bavi ili nudi usluge letaćkih operacija zrakoplovom.¹⁰⁰

Operator se sukladno Pravilniku svrstava u pojam poduzetnika, a opasnu robu smiju prihvaćati i prosljeđivati samo oni poduzetnici kojima je Agencija izdala odobrenje, odnosno koje je certificirala kao sposobne za obavljanje tih operacija i koji su u posjedu važećeg Certifikata za opasne robe.¹⁰¹ Pod poduzetnicima se podrazumijevaju pošiljatelji, otpremnici, pružatelji zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta te, kao što je već navedeno, operatori.¹⁰²

Kako bi ishodio Certifikat za opasne robe, poduzetnik mora podnijeti zahtjev uz koji prilaže popratnu dokumentaciju. Dužan je uspostaviti unutarnje procedure (Standardne operativne procedure – SOP-ove u kojima mora detaljno opisati proces prihvata, otpreme i skladištenja pošiljka opasne robe, izvješćivanja o događajima s opasnom robom i detaljni prikaz operativnog postupanja), imati na raspolaganju važeće propise o opasnim robama te imenovati koordinatora za opasne robe,¹⁰³ kojeg

97 V. čl. 11. Pravilnika.

98 V. st. 4. i 5. izmijenjenog čl. 49. prema čl. 25. Konačnog prijedloga te izmijenjeni čl. 50. st. 3. prema čl. 26. Konačnog prijedloga.

99 Zakon o prijevozu opasnih tvari definira prijevoznika kao osobu koja obavlja prijevoz opasnih tvari i koja je u ugovoru o prijevozu, odnosno ispravi o prijevozu, navedena kao prijevoznik, a ako se prijevoz obavlja bez ugovora o prijevozu, odnosno bez isprave o prijevozu prijevoznik je osoba koja prevozi opasne tvari. Čl. 4. st. 1. t. 6. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

100 Čl. 2. t. 30. Pravilnika.

101 *Dangerous goods certificate* – DG Certifikat. V. čl. 12. st. 1. Pravilnika.

102 Radi se o svakoj osobi, organizaciji ili ovlaštenom tijelu koje priprema pošiljku za prijevoz (pošiljatelj), osobi ili organizaciji koja pruža usluge organizacije prijevoza tereta zrakom (otpremnik), pravnoj ili fizičkoj osobi koja u ime operatora obavlja jednu ili više kategorija zemaljskih usluga, uključujući prihvata, ukrcaj, iskrcaj, premještanje ili druge obrade putnika ili tereta (pružatelj usluga prihvata i otpreme) te osobi, organizaciji ili poduzeću koje se bavi ili nudi usluge letaćkih operacija zrakoplovom (operator). V. čl. 2. t. 30., 35., 41. i 48. Pravilnika.

103 Detaljnije o koordinatoru za opasne robe v. čl. 13. Pravilnika.

mora prihvatiti Agencija.¹⁰⁴

Certifikat za opasne robe izdaje se za razdoblje od najduže dvije godine od dana njegovog izdavanja, a prije nego što istekne valjanost Certifikata, njegov imatelj je odgovoran za pravovremeno podnošenje zahtjeva za njegovo obnavljanje.¹⁰⁵ Donošenjem Pravilnika u veljači 2013. godine i njegovim stupanjem na snagu 19. ožujka iste godine, pošiljateljima, otpremnicima, pružateljima zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta i operatorima bio je ostavljen rok do 30. lipnja 2013., do kada su morali ishodovati i posjedovati Certifikat za opasne robe, kako bi i dalje mogli nastaviti obavljati dotadašnje aktivnosti u vezi s opasnom robom.¹⁰⁶

Sukladno odredbama Pravilnika, operatori čije je glavno mjesto poslovanja u Europskoj uniji, koji imaju Svjedodžbu zračnog prijevoznika (*Air Operator Certificate – AOC*) i operiraju u skladu sa zahtjevima iz Dodataka III. Uredbe (EEZ) br. 3922/91 (“EU-OPS”) ne moraju ishoditi Certifikat za opasne robe od Agencije, pod uvjetom da imaju posebno odobrenje za prijevoz opasne robe zrakom koje je izdalo nadležno tijelo, a koje je izdalo i Svjedodžbu zračnog prijevoznika.¹⁰⁷

Kao što je prethodno već spomenuto, za svjedodžbe zračnih prijevoznika koje je država članica izdala u skladu s Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3922/91 prije početka primjene Uredbe Komisije (EU) 965/2012, smatrat će se da su izdane u skladu s Uredbom Komisije (EU) br. 965/2012. No, do 28. listopada 2014. operatori su morali prilagoditi svoje sustave upravljanja, programe osposobljavanja, postupke i priručnike, kako bi bili u skladu s prilogima III., IV. i V. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012. Svjedodžbe zračnih prijevoznika morale su se zamijeniti sa svjedodžbama izdanim u skladu s Prilogom II. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.¹⁰⁸

U određenim slučajevima Agencija će privremeno ili trajno oduzeti izdani Certifikat za opasne robe.

Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prijevozu opasnih tvari predviđa dopunu s pravilom prema kojemu bi Agencija privremeno povukla izdano odobrenje ako postoji osnovana sumnja da imatelj odobrenja više ne ispunjava propisane uvjete ili se ne pridržava odredbi zadnjeg važećeg izdanja Tehničkih uputa tijekom ponude ili prihvata pošiljaka, tereta ili prtljage u komercijalnom zračnom prometu na domaćim i međunarodnim letovima.¹⁰⁹

Pravilnikom je propisano da će Agencija privremeno oduzeti izdani Certifikat za

104 Čl. 12. st. 2. Pravilnika. Na mrežnoj stranici Hrvatske agencije za civilno zrakoplovstvo navedena je lista poduzetnika koji su imatelji DG Certifikata. Lista sadrži sve relevantne podatke o pojedinom poduzetniku (pošiljatelju, otpremniku i ostalim poduzetnicima), uključujući i DG koordinate i ostale podatke. V. http://www.ccaa.hr/download/documents/read/popis-imatelja-certifikata-za-opasne-robe_797 (25. 02. 2015.). V. i Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo, Godišnji program rada za 2013. godinu, op. cit., str. 1.

105 Čl. 12. st. 3. i 4. Pravilnika.

106 Čl. 37. st. 1. Pravilnika.

107 Čl. 12. st. 5. Pravilnika.

108 V. čl. 7. st. 1. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012. V. i Informaciju CCAA, FOD-FRM-052, INT na mrežnoj stranici: www.ccaa.hr/download/documents/fode-01-2013-rev-1_468. (14. 02. 2015.). V. i: http://www.ccaa.hr/hrvatski/faq_28/ (14. 02. 2015.). V. i bilj. 38. ovoga rada.

109 V. st. 6. izmijenjenog čl. 49. prema čl. 25. Konačnog prijedloga.

opasne robe ako imatelj odobrenja više ne ispunjava propisane uvjete ili je mjerodavno ustanovljeno da je bio uključen i doprinio nastanku nesreće ili nezgode s opasnom robom¹¹⁰ ili nekog drugog događaja koji je ugrozio ili mogao ugroziti sigurnost zračnog prometa ili zahtjeve u vezi sa zaštitom zračnog prometa ili ako ne surađuje u dovoljnoj mjeri s obzirom na nalaze Agencije i poštovanje određenog vremenskog roka za otklanjanje utvrđenih nesukladnosti.¹¹¹

Prijedlogom izmjena i dopuna Zakona o prijevozu opasnih tvari bila bi propisana temeljna odredba u pogledu privremenog oduzimanja Certifikata za opasne robe, dok se Pravilnikom preciznije propisuju razlozi zbog kojih Agencija taj Certifikat može oduzeti na privremenoj osnovi. Važeći Zakon o prijevozu opasnih tvari, kako je navedeno, ne sadrži takve odredbe.

Predložene izmjene i dopune Zakona o prijevozu opasnih tvari predviđaju, a Pravilnik propisuje i razloge trajnog oduzimanja Certifikata. Razlozi obuhvaćeni Pravilnikom i Konačnim prijedlogom odnose se kada se Certifikat oduzima na zahtjev samoga imatelja Certifikata ili onaj kada imatelj Certifikata obavlja i takve aktivnosti za koje se zahtijeva neko drugo odobrenje, a to drugo odobrenje nije ishodilo. Osim toga, do trajnog oduzimanja Certifikata može doći i ako imatelj Certifikata ne dostavi dokaz da je otklonio razloge zbog kojih mu je privremeno oduzet Certifikat ili ako imatelj Certifikata namjerno ili zbog nemara dostavlja Agenciji netočne podatke o nekim značajnim pitanjima.¹¹²

Odredbe Pravilnika slijede određenja Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012. Ona sadrži odredbe o odobrenju koje mora posjedovati operator kako bi obavljao zračni prijevoz opasnih roba. Izuzetak će se odnositi na slučajeve predviđene u Prilogu IV. (dio-CAT) Uredbe, kada operator neće podlijegati Tehničkim uputama sukladno njihovom Dijelu 1. ili kada se radi o opasnoj robi koju nose putnici ili članovi posade ili se takva roba nalazi u prtljazi u skladu s Dijelom 8. Tehničkih uputa.¹¹³

Uredba propisuje uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi operator dobio odobrenje za prijevoz opasnih roba pa on mora u skladu s Tehničkim uputama uspostaviti i održavati program osposobljavanja za cjelokupno uključeno osoblje i dokazati nadležnom tijelu da je to osoblje odgovarajuće osposobljeno. Također je dužan i uspostaviti operativne postupke kako bi osigurao sigurno rukovanje opasnim robama u svim fazama zračnog prijevoza. Operativni postupci koje je operator dužan uspostaviti moraju sadržavati informacije i upute o politici operatora u pogledu prijevoza opasnih roba, zahtjevima za prihvaćanje, rukovanje, utovar, smještaj i razdvajanje opasnih roba, informacije o mjerama koje se poduzimaju u slučaju nesreće ili nezgode zrakoplova kada prevoze opasne robe, reakcijama u hitnim situacijama i drugo.¹¹⁴

110 V. bilj. 148. ovoga rada.

111 Čl. 14. st. 1. Pravilnika.

112 Čl. 14. Pravilnika.

113 V. Prilog V., Poddio G (SPA.DG.100) i Prilog IV. Dio-CAT, Poddio A (CAT.GEN. MPA.200) Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012. V. i bilj. 89. ovoga rada.

114 V. Poddio G Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (SPA.DG.105).

8. ODGOVORNOST PODUZETNIKA U PRIJEVOZU OPASNE ROBE

Zakon o prijevozu opasnih tvari i njegove predložene izmjene i dopune ne sadrže posebne odredbe o odgovornosti poduzetnika u prijevozu opasne robe, dok su Pravilnikom predviđena razrađena pravila o odgovornosti pošiljatelja, operatora, otpremnika i pružatelja zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta. Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 regulira odgovornost operatora u Prilogu III., gdje pored pravila koja se odnose na sve obveze kojih se mora pridržavati kod operacija zrakoplovom, sadrži i odredbu o obvezi uspostavljanja i održavanja programa osposobljavanja osoblja u vezi s opasnom robom u skladu s Tehničkim uputama. Ostale odredbe o njegovoj odgovornosti, a koje su vezane uz opasnu robu, sadržane su u posebnim dijelovima koji uređuju prijevoz opasne robe, odobrenje za njezin prijevoz i informacije i dokumentaciju o opasnim robama.¹¹⁵

8.1. Odgovornost pošiljatelja

Prije nego što uputi neku opasnu robu na prijevoz zrakom pošiljatelj mora osigurati da ta roba sukladno Tehničkim uputama nije zabranjena za prijevoz zrakom u svim okolnostima. Ako se opasna roba smije prevoziti jedino uz odobrenje, tada je pošiljatelj odgovoran pribaviti sva potrebna odobrenja, ako je tako naznačeno u Tehničkim uputama. Pošiljatelj mora osigurati da su robe klasificirane sukladno kriterijima za klasifikaciju koja su sadržana u Tehničkim uputama. Također mora osigurati da su robe pakirane i da se koristi odgovarajuća ambalaža. Obvezan je osigurati da je pakiranje opasne robe propisno obilježeno i označeno, da je ono u stanju podobnom za prijevoz zrakom te ispuniti i druge uvjete vezane uz pakiranje opasne robe sukladno Tehničkim uputama.¹¹⁶

Pošiljatelj ima i obveze koje se odnose na sastav i sadržaj dokumenta o prijevozu opasne robe. Tako mora osigurati da je navedeni dokument sastavljen na engleskom jeziku, odnosno dodatno na drugim jezicima, sukladno Tehničkim uputama te da sadrži izjavu koju je potpisao ili je potpisana za pošiljatelja i u kojoj se navodi da je udovoljeno Tehničkim uputama, da je opasna roba točno i potpuno opisana, ispravno klasificirana, pakirana, obilježena i označena i u odgovarajućem stanju za prijevoz zrakom. Pošiljatelj se mora pobrinuti da se dokument o prijevozu opasne robe, kao i drugi propisani dokumenti u skladu s Tehničkim uputama, dostavi operatoru.¹¹⁷

8.2. Odgovornost operatora

Operatori koji posjeduju Svjedodžbu zračnog prijevoznika obvezni su u Operativnom priručniku¹¹⁸ (ili u drugoj odgovarajućoj dokumentaciji) propisati

¹¹⁵ V. Prilog III. Dio-ORO, Poddio GEN (ORO.GEN.110), Prilog IV. Dio-CAT, Poddio A (CAT.GEN.MPA.200), Prilog V., Poddio G (SPA.DG.100, 105, 110).

¹¹⁶ Čl. 15. st. 1. Pravilnika.

¹¹⁷ Čl. 15. st. 2. i 3. Pravilnika.

¹¹⁸ Operativni priručnik je glavno sredstvo koje koristi zračni prijevoznik kako bi osigurao sigurno odvijanje operacija zračnog prijevoza. Taj je Priručnik i glavni element za izdavanje Svjedodžbe

odgovarajuće postupke za letačku posadu i zemaljsko osoblje u svezi sa slaganjem i prijevozom opasnih roba zrakom te postupke radi osiguravanja usklađenosti pošiljaka primljenih od pošiljatelja i pružatelja zemaljskih usluga sa zahtjevima Tehničkih uputa, koji moraju uključivati i postupke u slučaju opasnosti u skladu s Naputkom za postupanje u slučaju opasnosti za zrakoplovne nezgode povezane s prijevozom opasnih roba (Doc 9481-AN/928).¹¹⁹

Operator neće smjeti primiti na prijevoz opasne robe zrakom ako opasnu robu ne prate dvije kopije uredno popunjenog dokumenta o prijevozu opasne robe (osim kada je u Tehničkim uputama navedeno da se ne zahtijeva taj dokument) i sve dok pakiranje, omotno pakiranje ili teretni kontejner koji sadrži opasne robe nije pregledan u skladu s postupcima za prihvata propisanim u Tehničkim uputama.¹²⁰ Operator mora razviti i koristiti kontrolne liste prihvata u skladu s procedurom propisanom u Operativnom priručniku i drugoj odgovarajućoj dokumentaciji.¹²¹

Pakiranja i omotna pakiranja koja sadrže opasne robe i teretni kontejneri koji sadrže radioaktivni materijal moraju se utovarivati i smjestiti u zrakoplovu u skladu s odredbama Tehničkih uputa. Također se moraju pregledati prije utovara u zrakoplov (ili u jedinično sredstvo utovara) kako bi se utvrdilo je li došlo do curenja ili oštećenja, a ukoliko je došlo do curenja ili oštećenja, ne smiju se utovariti u zrakoplov.¹²²

Ukoliko je neko pakiranje opasne robe utovareno u zrakoplov, pa se za njega ustanovi da je oštećeno ili da iz njega curi, operator mora to pakiranje ukloniti iz zrakoplova (ili organizirati da ga nadležno tijelo ili drugi subjekt ukloni). I nakon istovara potrebno je pregledati pakiranja opasne robe kako bi se ustanovilo ima li znakova oštećenja ili curenja. Ukoliko bi to bio slučaj, prostor u zrakoplovu gdje je opasna roba bila smještena mora se pregledati i ustanoviti je li oštećen ili onečišćen.¹²³

Opasna roba se ne smije prevoziti u kabini zrakoplova u kojoj se nalaze putnici ili na palubi zrakoplova osim u okolnostima koje dopuštaju odredbe Tehničkih uputa.¹²⁴

Pri prijevozu opasne robe, operator može odlučiti primjenjivati restriktivnije odredbe od onih koje su propisane u Tehničkim uputama. U tom slučaju mora o tim odstupanjima obavijestiti Agenciju i ICAO.¹²⁵

Pravilnik sadrži i druge odredbe o manipulaciji opasnom robom i njezinom

zračnog prijevoznika. Informacije koje su sadržane u Operativnom priručniku su opsežne i stalno se nadopunjavaju. Objavom Operativnog priručnika zračni prijevoznik potvrđuje svoju određenost da je Priručnik u skladu s važećim propisima i Svjedodžbom zračnog prijevoznika. S druge strane on sadrži neophodne operative upute za osoblje koje će obavljati poslove i zadatke pri zračnom prijevozniku. Detaljnije v. na mrežnoj stranici Agencije: http://www.ccaa.hr/hrvatski/faq_28/ (20. 02. 2015.)

119 Čl. 16. st. 1. Pravilnika. U svezi s navedenim Naputkom v. *Emergency Response Guidance for Aircraft Incidents*, Doc 9481/AN982, 2013-2014 Edition, Approved by the Secretary General and published under his authority, ICAO, 2012. http://www.emfa.pt/infoaero/conteudos/galeria/ICAO/Digitalizados/DOC_9481_AN_928_2011_2012EDITION.pdf (25. 01. 2015.).

120 Čl. 16. st. 2. Pravilnika.

121 Čl. 16. st. 3. Pravilnika.

122 Čl. 16. st. 5. Pravilnika.

123 Čl. 16. st. 7. i 8. Pravilnika.

124 Čl. 16. st. 9. Pravilnika.

125 Čl. 16. st. 17. Pravilnika.

smještaju u zrakoplovu te o odgovornosti operatora vezano uz ove aktivnosti.¹²⁶

Kao što je već u jednom dijelu spomenuto, prema odredbama koje sadrži Uredba Komisije (EU) br. 965/2012, da bi uopće mogao dobiti odobrenje za prijevoz opasnih roba, operator mora uspostaviti operativne postupke, kako bi osigurao sigurno rukovanje opasnim robama u svim fazama zračnog prijevoza. Ti operativni postupci moraju sadržavati informacije i upute o njegovoj politici u pogledu prijevoza opasnih roba, zahtjevima za prihvaćanje, rukovanje, utovar, smještaj i razdvajanje opasnih roba. Moraju sadržavati informacije o mjerama koje se poduzimaju u slučaju nesreće ili nezgode zrakoplova kada prevoze opasne robe, reakcijama u hitnim situacijama i drugo.

Sukladno Uredbi, operator je u skladu s Tehničkih uputama obavezan glavnom pilotu/zapovjedniku osigurati pisane informacije o opasnim robama koje će se prevoziti u zrakoplovu i postupke, odnosno mjere koje će se poduzimati u hitnim slučajevima tijekom leta. Također, obavezan je koristiti kontrolnu listu provjere za prihvaćanje. Operator je dužan osigurati da je opasna roba praćena zahtijevanom prijevoznom ispravom odnosno ispravama za opasnu robu koju je sastavila osoba koja opasnu robu predaje na prijevoz, osim ako su informacije koje se odnose na opasnu robu dane u elektroničkom obliku. Kada je prijevozna isprava predana u pisanom obliku, operator mora osigurati da se kopija te isprave nalazi na zemlji gdje će joj se moći pristupiti u jednom razumnom razdoblju, dok roba ne stigne na konačno odredište. Njegova je obveza osigurati i da se kopija informacija koje su dane glavnom pilotu/zapovjedniku također zadrži na zemlji i da se toj kopiji ili informacijama koje su u njoj sadržane može trenutačno pristupiti na aerodromima posljednjeg odlaska i sljedećeg planiranog dolaska, do kraja leta na koji se te informacije odnose. Kontrolnu listu za prihvaćanje, prijevoznu ispravu i informacije dane glavnom pilotu/zapovjedniku operator je dužan čuvati najmanje tri mjeseca nakon završetka leta, a evidencije o osposobljavanju osoblja najmanje tri godine.¹²⁷

8.3. Odgovornost otpremnika

Otpremnik koji za pošiljatelja obavlja klasifikaciju, pakiranje, obilježavanje i označavanje pošiljke mora osigurati udovoljavanje odredbama Pravilnika i Tehničkih uputa o klasifikaciji, pakiranju i obilježavanju. Ovu obvezu otpremnik mora poštovati čak i onda kada pošiljatelj potpiše izjavu u dokumentu o prijevozu opasne robe u kojoj se navodi da je udovoljeno Tehničkim uputama i da je opasna roba potpuno i točno opisana, ispravno klasificirana, pakirana, obilježena i označena i u odgovarajućem stanju za prijevoz zrakom.¹²⁸

Osim propisa koji se primjenjuju na prijevoz opasnih roba zrakom, otpremnici moraju za obavljanje svih otpremničkih poslova primjenjivati i Opće uvjete

126 V. čl. 16. st. 3.-19. Pravilnika.

127 V. Prilog V., Poddio G Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (SPA.DG.105 (b), 110).

128 Čl. 17. st. 1. u vezi s čl. 15. st. 2. t. b) Pravilnika.

međunarodne udruge otpremnika.^{129, 130}

8.4. Odgovornost pružatelja zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta

Pružatelj zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta u skladu sa sporazumom o pružanju zemaljskih usluga preuzima od operatora zrakoplova odgovornost za udovoljavanje zahtjevima o prijevozu opasne robe zrakom koji su propisani Pravilnikom, ako je to primjenjivo.¹³¹

Pružatelj zemaljskih usluga prihvata i otpreme tereta mora voditi evidenciju o svim certificiranim operatorima koji obavljaju prijevoz opasnih roba sa zračne luke, gdje pružatelj usluga prihvata i otpreme obavlja svoje djelatnosti te takvu evidenciju dostaviti Agenciji na zahtjev.¹³²

9. PRIJEVOZ OPASNIH ROBA POŠTOM

Zakon o prijevozu opasnih tvari kod prijevoza opasne robe daje pošti status pošiljatelja. Pošta može, sukladno ovom Zakonu, pri prijevozu opasnih roba zrakom primjenjivati i odredbe propisa Svjetske poštanske unije koji se odnose na prijevoz opasnih roba u zračnom prometu. Konačni prijedlog u svojim izmjenama i dopunama ne sadrži takvu odredbu kojom posebice obuhvaća poštu, već sadrži onu koja se odnosi na obveze i odgovornost svih osoba koje nude ili prihvaćaju pošiljke, teret ili prtljagu u komercijalnom zračnom prijevozu na domaćim i međunarodnim letovima.¹³³

Pravilnik naglašava da one robe koje su definirane kao opasne robe u Tehničkim uputama, a u skladu s Konvencijom Svjetske poštanske unije,¹³⁴ nisu dopuštene u

¹²⁹ Čl. 17. st. 2. Pravilnika.

¹³⁰ Opći uvjeti poslovanja međunarodnih otpremnika Hrvatske navode otpremničke poslove te sadrže odredbe o ponudi, nalogu za otpremu (dispoziciji), prijemu i predaji stvari, prijevoznim i popratnim dokumentima, prispjeću oštećene pošiljke i postupku s istom, određivanju prijevoznog puta i načina prijevoza (instradaciji), rokovima izvršenja, pregledu pakiranja, utvrđivanju količine, uzimanju uzoraka, carinjenju, osiguranju, naknadi za usluge i naknadi troškova, odgovornosti otpremnika, zadržavanju i zalogu robe te rješavanju sporova. Tekst Općih uvjeta v. na mrežnoj stranici Hrvatske gospodarske komore: <https://www.hgk.hr/category/udruzenja/udruzenje-medunarodnih-otpremnika> (20. 02. 2015.).

¹³¹ Čl. 18. st. 1. u vezi s čl. 16. st. 2., 3., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15. i 16. Pravilnika. Tržište zemaljskih usluga na svim zračnim lukama regulira Direktiva Vijeća 96/67/EZ od 15. listopada 1996. o pristupu tržištu zemaljskih usluga u Zajednici. U Republici Hrvatskoj Direktiva Vijeća 96/67/EZ implementirana je kroz Pravilnik o pružanju zemaljskih usluga (NN br. 38/13.). V. više: http://www.ccaa.hr/hrvatski/pruzateljji-zemaljskih-usluga_117/ (20. 02. 2015.). V. i čl. 40. Zakona o zračnom prometu.

¹³² Čl. 18. st. 2. i 3. Pravilnika.

¹³³ Čl. 50. st. 4. Zakona o prijevozu opasnih tvari. V. i čl. 25. i 26. Konačnog prijedloga.

¹³⁴ Čl. 50. st. 4. Zakona o prijevozu opasnih tvari. V. čl. 15. i 16. Zakona o potvrđivanju Svjetske poštanske konvencije sa Završnim protokolom (Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Svjetske poštanske konvencije sa Završnim protokolom, NN-MU br. 1/11.). Svjetska poštanska konvencija kao temeljni dokument za međunarodni poštanski promet donesena je 1878. godine. Na svakom Kongresu na kojem se predstavnici država članica moraju sastati ne kasnije od četiri godine od datuma završetka godine u kojoj je održan zadnji Kongres donosi se nova Svjetska

pošti. Od ovoga pravila predviđeni su izuzeci koji se odnose na opasne robe koje se pod određenim uvjetima i karakteristikama smiju prihvaćati za poštanski zračni prijevoz.¹³⁵

Opasne robe koje se smiju prihvaćati u pošti za zračni prijevoz jesu: bolesnički uzorci (definirani Pravilnikom),¹³⁶ pod uvjetom da su razvrstani, pakirani i označeni u skladu s Tehničkim uputama, zarazne tvari određene kategorije i pakirane u skladu sa specifičnim zahtjevima za pakiranje, radioaktivni materijal određenih karakteristika, litijeve ionske baterije koje se nalaze u opremi te litijeve metalne baterije koje se nalaze u opremi (obje moraju udovoljavati propisanim uvjetima, a u pojedinom pakiranju, koje se šalje poštom, ne smiju se nalaziti više od četiri članka ili dvije baterije).¹³⁷

Imenovani poštanski operator¹³⁸ dužan je slijediti odgovarajuće procedure za nadzor slanja opasnih roba u pošti koja će se prevoziti zrakom. Te su procedure podložne pregledu i odobravanju tijela nadležnih za civilno zrakoplovstvo u državi gdje se prihvaća pošta.¹³⁹ Prije nego što imenovani poštanski operator počne s prihvatom litijevih baterija od Agencije mora dobiti posebno odobrenje. Poštanski operator obavezan je pridržavati se ove odredbe od početka 2014. godine.¹⁴⁰ Ostalu opasnu robu koja se smiju prihvaćati u pošti za zračni prijevoz, poštanski operator može prihvaćati bez posebnog odobrenja Agencije.^{141, 142}

10. OBVEZA INFORMIRANJA

Zakon o prijevozu opasnih tvari, a isto tako i Konačni prijedlog njegovih izmjena i dopuna, ne sadrže detaljnije odredbe o ovim pitanjima. Njih nalazimo u odredbama Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 i nacionalnog podzakonskog akta. Prema Pravilniku, operatori, pošiljatelji i drugi subjekti uključeni u prijevoz opasne robe zrakom, moraju svom osoblju pružiti informacije koje će im omogućiti obavljanje dužnosti u svezi s prijevozom opasnih roba. Obvezni su pripremiti i naputke za

poštanska konvencija i ostaje na snazi do početka primjene nove konvencije usvojene na sljedećem Kongresu. V. Horvat, Ladislav, Kaštela, Slobodan, Prometno pravo, Školska knjiga, Zagreb, str. 452. i 454. V. i Prijedlog Zakona o potvrđivanju Svjetske poštanske konvencije sa Završnim protokolom, www.sabor.hr/fgs.axd?id=11913 (22. 02. 2015.).

135 Čl. 19. st. 1. Pravilnika.

136 V. čl. 2. t. 2. Pravilnika.

137 Detaljnije vidi odredbu čl. 19. st. 2. Pravilnika.

138 Definiran u Pravilniku kao vladino ili nevladino tijelo koje je službeno imenovala država članica da pruža poštanske usluge i ispunjava obveze, na teritoriju države članice, koje proizlaze iz akata Konvencije Svjetske poštanske unije, povezane s poštanskim uslugama. Čl. 2. t. 13. Pravilnika.

139 Čl. 19. st. 3. Pravilnika.

140 V. čl. 37. st. 3. Pravilnika.

141 Čl. 19. st. 4. i 5. Pravilnika.

142 V. i Naredbu o zrakoplovnoj sigurnosti ASO-2012-014, Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo, Zagreb, 15. studenoga 2012., str. 1-3., koju je Agencija izdala sukladno svojim ovlastima, a koja se počela primjenjivati od 1. srpnja 2013. godine. Naredba čini Dopunu br. 6. Tehničkih uputa za siguran prijevoz opasnih roba zrakom (Doc 9284/AN905), koje se odnose na prijevoz opasnih roba poštom, a Pravilnik je u potpunosti usuglašen u svojim odredbama s njome.

poduzimanje mjera u slučaju pojavljivanja opasnosti povezane s opasnom robom.¹⁴³

Jednako pravilo postupanja sadržano je u Uredbi Komisije (EU) br. 965/2012. Temeljem njega operator pruža osoblju potrebne informacije koje im omogućavaju obavljanje njihovih odgovornosti kako se zahtijeva Tehničkim uputama.¹⁴⁴

Operator zrakoplova dužan je zapovjednika zrakoplova pisanim putem informirati o prijevozu opasne robe. Istu informaciju dužan je proslijediti i osoblju odgovornom za operativnu kontrolu zrakoplova (primjerice operativnim kontrolorima prometa, dispečerima leta i drugima). Kao što je prethodno spomenuto, operator je u Operativnom priručniku dužan propisati sve potrebne informacije kako bi omogućio letačkoj posadi da obavlja dužnosti u svezi s prijevozom opasnih roba i mora pripremiti naputke za poduzimanje mjera u slučaju pojavljivanja opasnosti povezane s opasnom robom.¹⁴⁵

Također su već spomenute odredbe Uredbe Komisije (EU) br. 965/201 u kojima se, propisujući obvezu informiranja i dokumentaciju o opasnim robama, nalaže operatoru da u skladu s Tehničkim uputama glavnom pilotu/zapovjedniku osigura pisane informacije o opasnim robama koje će se u zrakoplovu prevoziti te one koje će se upotrebljavati prilikom poduzimanju mjera u hitnim slučajevima tijekom leta. Također mora osigurati da se kopije tako danih informacija zadrže i na zemlji i da im se može trenutno pristupiti na aerodromima posljednjeg odlaska zrakoplova i sljedećeg planiranog dolaska, sve do kraja leta na koji se te informacije odnose.¹⁴⁶ Sukladno Pravilniku, kao i Uredbi, putnicima moraju biti dostupne informacije o vrstama opasnih roba koje je zabranjeno prevoziti u zrakoplovu i koje putnici ne smiju unijeti u zrakoplov.¹⁴⁷

Ako se tijekom leta pojavi opasnost, zapovjednik zrakoplova mora (čim mu to situacija dopusti) o tome informirati službu kontrole zračnog prometa kako bi ona informirala nadležne službe na zračnoj luci o opasnoj robi koja se nalazi u zrakoplovu.¹⁴⁸

U slučaju zrakoplovne nesreće ili ozbiljne nezgode koje mogu biti povezane s opasnim robama¹⁴⁹ koje se prevoze kao teret, operator koji prevozi opasnu robu kao

143 Čl. 21. st. 8. Pravilnika.

144 V. CAT.GEN.MPA.200 (d) Priloga IV., Poddijela A Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

145 V. čl. 21. st. 1.-3. Pravilnika.

146 V. SPA.DG.110 Priloga V., Poddijela G Uredbe komisije (EU) br. 965/2012.

147 Detaljnije v. čl. 21. st. 5.-7. Pravilnika. Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 također propisuje obvezu operatora koji osigurava da se putnicima daju informacije o opasnoj robi u skladu s tehničkim uputama (v. CAT.GEN.MPA.200 (f) Priloga IV., Poddijela A Uredbe komisije (EU) br. 965/2012).

148 Čl. 21. st. 9. Pravilnika.

149 Kao i temeljem odredbi Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 (Prilog I., t. 33. i 34.), nesreća s opasnom robom (*Dangerous goods accident*) u skladu je s definicijom pojmova iz čl. 2. t. 23. Pravilnika, događaj povezan s prijevozom opasne robe zrakom koji ima za posljedicu smrt, ozbiljno ozljeđivanje osobe, veću materijalnu štetu ili štetu za okoliš. Nezgoda s opasnom robom (*Dangerous goods incident*) događaj je povezan s prijevozom opasne robe zrakom, koji nije nesreća s opasnom robom, i ne mora se nužno dogoditi u zrakoplovu, a koji ima za posljedicu ozljeđu osobe, materijalnu štetu ili štetu za okoliš, požar, lom, prolijevanje, curenje tekućine, zračenje ili drugi trag, koji ukazuju na to da nije sačuvana cjelovitost ambalaže.

teret, mora bez odgađanja, o opasnim robama u zrakoplovu informirati odgovarajuće službe nadležne za postupanje u slučaju nesreće ili ozbiljne nezgode. Operator, također mora, što je prije moguće, informirati odgovarajuća nadležna tijela u državi operatora¹⁵⁰ i u državi u kojoj se dogodila nesreća ili ozbiljna nezgoda.¹⁵¹

U slučaju nezgode zrakoplova, operator zrakoplova koji prevozi opasnu robu kao teret mora, ako to od njih zatraže, informirati odgovarajuće službe nadležne za postupanje u slučaju nezgode, i odgovarajuće nadležno tijelo države u kojoj se dogodila nezgoda s opasnom robom u zrakoplovu, kao što je navedeno u pisanoj informaciji za zapovjednika zrakoplova.¹⁵²

Treba ipak spomenuti i odredbu Zakona o prijevozu opasnih tvari, koja nameće dužnost zapovjedniku i drugim sudionicima koji su povezani s prijevozom opasnih tvari da u slučaju nesreća i ozbiljnih nezgoda zrakoplova povezanih s opasnim tvarima postupaju na način koji je propisan u ICAO Doc. 9481 Naputku za postupanje u slučaju opasnosti za zrakoplovne nezgode koje su povezane s opasnim tvarima. O svim ugrožavanjima sigurnosti zrakoplova, nesrećama i ozbiljnim nezgodama zrakoplova povezanih s opasnim tvarima obveza je da se na propisani način izvijesti Agencija. Predložene izmjene i dopune ne sadrže takvo određenje.¹⁵³

11. OSPOSOBLJAVANJA

Zakon o prijevozu opasnih tvari ne sadrži posebne odredbe kojima regulira pitanje osposobljavanja, ali prijedlogom njegovih izmjena dotadašnji članak 50. se mijenja¹⁵⁴ te se propisuje temeljno pravilo, po kojemu sve osobe koje sudjeluju u prijevozu opasnih tvari zrakom moraju proći odgovarajuće osposobljavanje po programima koje ovlaštenim organizacijama za provođenje osposobljavanja odobrava Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo.¹⁵⁵

Sukladno Pravilniku, organizacija (osoba ili poduzeće) kao pružatelj usluge osposobljavanja¹⁵⁶ mora imati odgovarajuće osoblje, opremu te djelovati u odgovarajućem okruženju.¹⁵⁷ Kako bi mogla provoditi osposobljavanje za opasne robe, organizacija mora biti certificirana, a ukoliko zadovoljava propisane uvjete

Svaki događaj povezan s prijevozom opasne robe, koji ozbiljno ugrozi zrakoplov i osobe u zrakoplovu, također se smatra nezgodom s opasnom robom (čl. 2. t. 24. Pravilnika). V. i čl. 3. t. 42., 42.a) i 53. Zakona o zračnom prometu.

150 Država u kojoj se nalazi glavno mjesto poslovanja operatora ili stalno sjedište operatora (ako mjesto poslovanja ne postoji). V. čl. 2. t. 7. Pravilnika.

151 Čl. 21. st. 10. Pravilnika.

152 V. čl. 21. Pravilnika. Također jednako i Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 (v. CAT.GEN. MPA.200 (e) 1. Priloga IV., Poddijela A Uredbe komisije (EU) br. 965/2012).

153 Čl. 50. st. 1. Zakona o prijevozu opasnih tvari. V. i čl. 26. Konačnog prijedloga.

154 Kao što je prethodno navedeno, važeći čl. 50. Zakona o prijevozu opasnih tvari u svom st. 1. upućuje na odgovarajuće postupanje u slučaju ugrožavanja sigurnosti zrakoplova, nesreća i ozbiljnih nezgoda zrakoplova povezanih s opasnim tvarima.

155 V. izmijenjeni čl. 50. st. 1. prema čl. 26. Konačnog prijedloga. V. i čl. 22. Pravilnika.

156 Prema čl. 2. t. 49. Pravilnika pružatelj usluga osposobljavanja je osoba, organizacija ili poduzeće koje nudi ili provodi osposobljavanje.

157 Čl. 22. st. 1. Pravilnika.

Agencija će joj izdati Certifikat pružatelja usluge osposobljavanja.¹⁵⁸

Pružatelji usluga osposobljavanja moraju utvrditi i održavati programe za početno i periodično osposobljavanje. Takve programe dužni su utvrditi i održavati ih za potrebe pošiljatelja i pakiratelja opasnih roba, operatore, pružatelje zemaljskih usluga, otpremnike, osoblje zaštite i imenovane poštanske operatore.¹⁵⁹ Propisan je sadržaj tečajeva osposobljavanja te minimalni aspekti prijevoza opasnih roba zrakom s kojima bi navedene osobe trebale biti upoznate. Kako bi se u svakom trenutku osiguralo da znanje ovih osoba ostane na zahtijevanoj razini tako da mogu u cijelosti obavljati svoje dužnosti, u roku od najviše 24 mjeseca od prethodnog osposobljavanja mora se održati osposobljavanje za obnavljanje znanja (periodično osposobljavanje).¹⁶⁰

Na kraju osposobljavanja polaznik mora pokazati svoju razinu osposobljenosti polaganjem ispita. Uspješnim polaznicima pružatelji usluga osposobljavanja izdaju uvjerenja o položenom ispitu. Ovo uvjerenje, uz ostale sadržajne dijelove mora imati i registracijski broj polaznika koji je jedinstven za svako pojedino uvjerenje i koji temeljem zahtjeva pružatelja usluge osposobljavanja dodjeljuje Agencija.¹⁶¹

U dijelu u kojem se uređuju odgovornosti operatora u Uredbi Komisije (EU) br. 965/2012 propisana je i njegova obveza da uspostavlja i održava programe osposobljavanja osoblja u vezi s opasnom robom u skladu s tehničkim uputama, koji podliježu reviziji i odobrenju nadležnog tijela. Programi osposobljavanja razmjerni su odgovornostima osoblja. Navedena obveza operatora ujedno je i jedan od uvjeta kako bi dobio odobrenje za prijevoz opasnih roba, o čemu je već bilo govora na pojedinim mjestima ovoga rada.¹⁶²

12. OVLASTI VEZANE UZ OSIGURAVANJE PRIMJENE PROPISA

Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo odgovorna je za certificiranje, nadzor i inspekciju svih organizacija i osoba koji su na bilo koji način uključeni u prijevoz opasnih roba zrakom. Te su ovlasti Agencije propisane Zakonom o zračnom prometu, proizlaze iz odredbi Zakona o prijevozu opasnih tvari,¹⁶³ te posebice Pravilnika, koji sadrži u tome pogledu detaljnije odredbe. Odgovornost za certificiranje, nadzor i inspekciju mora udovoljavati odredbama Pravilnika, Tehničkih uputa i drugih propisa koji sadrže odredbe koje se odnose na prijevoz opasnih roba zrakom.¹⁶⁴

Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 propisuje da države članice imenuju jedan ili više subjekata kao nadležno tijelo unutar te države članice s potrebnim ovlastima i dodijeljenim odgovornostima za certificiranje i nadzor osoba i organizacija koje podliježu Uredbi (EZ) br. 216/2008 i njezinim provedbenim pravilima.¹⁶⁵

¹⁵⁸ Čl. 22. st. 2. Pravilnika.

¹⁵⁹ V. čl. 24. st. 1. Pravilnika.

¹⁶⁰ V. čl. 2. t. 39. i čl. 24. st. 3. i 4. Pravilnika.

¹⁶¹ V. čl. 25.-28. Pravilnika.

¹⁶² V. ORO.GEN.110 (j) Prilog III. Dio-ORO i SPA.DG.105 Priloga V. Poddijela G Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

¹⁶³ V. čl. 55. st. 7. Zakona o prijevozu opasnih tvari. V. i čl. 31. Konačnog prijedloga.

¹⁶⁴ V. čl. 33. st. 1. Pravilnika.

¹⁶⁵ Čl. 3. Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012.

Zakon o prijevozu opasnih tvari nadzor nad njegovom provedbom i provedbom propisa koji su temeljem njega doneseni, a koji se odnose na prijevoz opasnih tvari u zračnom prometu, stavlja u nadležnost zrakoplovnih nadzornika Agencije i zrakoplovnih inspektora nadležnog ministarstva prometa.¹⁶⁶ Konačni prijedlog izmjena i dopuna ovoga Zakona određuje kao nadležne osobe inspektore Agencije, čime bi se, kao i u prethodnim slučajevima, usuglasile odredbe Zakona i Pravilnika.¹⁶⁷

Sukladno Pravilniku, inspektor za opasne robe koji je od Agencije ovlašten za provođenje certifikacije i nadzora, može poduzimati odgovarajuće radnje ukoliko osnovano posumnja da se u konkretnom slučaju radi o opasnoj robi s kojom nije rukovano sukladno odredbama Pravilnika, Tehničkih uputa i drugih propisa. Tako može pregledavati ili uzimati uzorke takve robe, zaplijeniti je, otvarati ili zahtijevati da se otvori prtljaga ili pakiranje koje bi takvu robu moglo sadržavati.

Inspektor za opasne robe može pregledavati ili kopirati spise, podatke, procedure i sve druge materijale koji su povezani s obavljanjem certifikacijskih i/ili nadzornih zadataka. Može ulaziti u odgovarajuće prostorije, obavljati istrage, procjene, inspekcije, a kada je to potrebno poduzimati i mjere prisile kojima se osigurava poštovanje propisa. Može poduzeti i druge mjere za koje je ovlašten Zakonom o zračnom prometu.¹⁶⁸

Postupanje protivno odredbama Pravilnika, Tehničkih uputa i drugih propisa koji se odnose na opasne robe podliježu prekršajnim odredbama Zakona o prijevozu opasnih tvari i Zakona o zračnom prometu.¹⁶⁹

13. IZVJEŠTAVANJE O DOGAĐAJIMA S OPASNIM ROBAMA

Zakon o prijevozu opasnih tvari nameće obvezu da se na propisani način izvijesti Agencija o svim ugrožavanjima sigurnosti zrakoplova, nesrećama i ozbiljnim nezgodama zrakoplova povezanih s opasnim tvarima. Predložene izmjene i dopune ne sadrže takvo određenje.¹⁷⁰

Pravilnik ovu obvezu nameće izravno pošiljatelju, otpremniku, carinarnici, imenovanom poštanskom operatoru, pružatelju zemaljskih usluga prihвата i otpreme tereta, pružatelju usluge zaštitnih pregleda, operatoru i svim drugim subjektima čije se glavno mjesto poslovanja nalazi u Republici Hrvatskoj, a kod kojih se nalazi opasna roba u trenutku događaja s opasnom robom, bez obzira je li se opasna roba nalazila u teretu, pošti ili prtljazi. Oni trebaju postupiti u skladu sa zahtjevima za izvješćivanje propisanim u Pravilniku i moraju o svakom događaju s opasnim robama, kad god da se dogodi, izvijestiti Agenciju.¹⁷¹

Operator mora prijaviti nadležnim tijelima države operatora i države podrijetla i svaku prigodu kada je otkriveno kod prijevoza da opasna roba nije utovarena, razdvojena, razmaknuta i osigurana u skladu s odredbama Tehničkih uputa. Istu obvezu

166 Čl. 55. st. 7. Zakona o prijevozu opasnih tvari.

167 Čl. 32. Konačnog prijedloga.

168 V. čl. st. 2.-5. Pravilnika.

169 V. čl. st. 6. Pravilnika.

170 Čl. 50. st. 1. Zakona o prijevozu opasnih tvari. V. i čl. 26. Konačnog prijedloga.

171 Čl. 34. st. 1. Pravilnika.

ima i u slučaju kada je otkriveno da se opasna roba prevozi, a da o tome zapovjedniku zrakoplova nije dostavljena informacija u skladu s odredbama Pravilnika i odredbama Tehničkih uputa.¹⁷²

Sukladno odredbama Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 operator mora bez odlaganja obavijestiti nadležno tijelo i nadležno tijelo države zbivanja u slučaju bilo kakve nesreće ili nezgode povezane s opasnom robom. Isto tako i ako otkrije neprijavljenu ili pogrešno prijavljenu opasnu robu ili teret ili poštu ili u slučaju pronalaska opasne robe koju prevoze putnici ili članovi posade ili koja se nalazi u njihovoj prtljazi, a to nije u skladu s Dijelom 8. Tehničkih uputa.¹⁷³

U svim slučajevima kada postoji obveza izvješćivanja, prvi izvještaj se mora poslati u roku od 72 sata od nastupa događaja, osim ako posebne okolnosti to ne onemogućuju. Izvještaj se može poslati na bilo koji način (uključujući e-mail, telefon ili telefaks) i mora sadržavati propisane podatke (koji su u tom trenutku poznati). Kada je potrebno, mora se što prije moguće, poslati dopunski izvještaj s dodatnim podacima koji nisu bili poznati u vrijeme slanja prvog izvještaja. Uz izvještaj treba priložiti preslike dokumenata i fotografije te izvještaj dostaviti na predviđenom obrascu. Za naglasiti je kako izvještavanje o događajima s opasnom robom koje je predviđeno Pravilnikom ne isključuje obvezu izvještavanja propisanu posebnim propisima.¹⁷⁴

14. ZAKLJUČAK

Države potpisnice ICAO Konvencije, pa tako i Republika Hrvatska, moraju primjenjivati odredbe Dodatka 18. Siguran prijevoz opasnih roba zrakom, kod svih međunarodnih prijevoza opasnih roba koji se obavljaju civilnim zrakoplovima. U tomu pogledu najvažnije obveze država članica su odrediti nadležno tijelo koje će biti odgovorno za udovoljavanje odredbama Dodatka 18, provođenje inspekcija, nadzora i mjera prisile za nepoštovanje propisa, prikupljanje izvještaja i istraživanje nezgoda i nesreća te udovoljavanje detaljnim odredbama Tehničkih uputa za siguran prijevoz opasnih roba zrakom.

Stupanjem na snagu Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza opasnih roba zrakom 2013. godine u nacionalnom zakonodavstvu zaživjele su odredbe koje su u cijelosti usklađene s Dodatkom 18., uključujući i njegove izmjene i dopune 1-10.

To je osobito bitno zbog Preporuke ICAO-a o potrebi uspostavljanja i implementiranja mehanizama kojima će Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo osiguravati da sve organizacije ili agencije koje sudjeluju u prijevozu opasnih roba provode osposobljavanje u skladu sa zahtjevima Dodatka 18. Čikaške konvencije i Tehničkih uputa.¹⁷⁵

¹⁷² Čl. 34. st. 2. Pravilnika.

¹⁷³ V. i CAT.GEN.MPA.200 (e) Priloga IV., Poddijela A Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012. V. i bilj. 89. ovog rada.

¹⁷⁴ Detaljnije v. čl. 34. st. 3.-7. Pravilnika. V. i Pravilnik o izvješćivanju događaja povezanih sa sigurnošću u zračnom prometu (NN br. 57/13.).

¹⁷⁵ Navedena Preporuka rezultat je nadzora sigurnosti sustava civilnog zrakoplovstva u Republici Hrvatskoj koji je ICAO proveo 2010. godine. V. Agencija za civilno zrakoplovstvo, Obrazloženje prijedloga za donošenje Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza opasnih roba zrakom, Zagreb,

Trenutno važeći Zakon o prijevozu opasnih tvari ne sadrži odredbe vezane uz osposobljavanje. Sadrži tek dva članka koja sadrže odredbe o prijevozu opasnih tvari u zračnom prometu, u kojima regulira na temeljnoj razini uvjete prijevoza opasne robe zrakom te nadležnosti u zračnom prometu. S druge strane, takve odredbe nalazimo u tekstu Konačnog prijedloga izmjena i dopuna ovoga Zakona, Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture iz veljače 2013. godine, koji ipak do danas nije prošao redovitu zakonodavnu proceduru te sljedom toga nije stupio na snagu. Iz neformalnih upita koji su razlozi tome, proizašlo je kako cijeli niz drugih zakonskih prijedloga ima svoje prvenstvo zbog značaja njihovog sadržaja pa je ovaj zakonski prijedlog na neki način "stavljen sa strane". No, kada se proučava odredbe ovoga Konačnog prijedloga, vidljivo je kako se njima ide u pravcu usuglašavanja s relevantnom međunarodnom i europskom regulativom pa on između ostalih sadrži i pravila koja se odnose na odgovarajuća osposobljavanja sudionika u prijevozu opasnih roba zrakom, odnosno programe osposobljavanja. Njegove odredbe također "pripremaju teren" za donošenje odgovarajućeg podzakonskog akta, koji bi detaljnije uredio prijevoz opasne robe zrakom. Ipak, došlo je do toga da je takav podzakonski propis donesen prije negoli što su usvojene i stupile na snagu izmjene i dopune Zakona o prijevozu opasnih tvari. Trenutna situacija je da provedbeni propis sadrži suvremene i međunarodnim i europskim pravnim izvorima usklađene odredbe prijevoza opasnih roba zrakom, dok odredbe Zakona na temelju kojih je ovaj provedbeni propis donesen, svojim sadržajem i terminologijom od toga u određenoj mjeri odudaraju. Kako se radi tek o dva važeća članka iz Zakona o prijevozu opasnih tvari, ipak se ne može reći da je riječ o znatnijoj neusklađenosti ili pravilima koja bi bila u suprotnosti s važećim odredbama iz međunarodnog i europskog prava. Ipak, u navedenom Zakonu nedostaju određena pravila, kao što je ono vezano uz obvezu svih osoba koje sudjeluju u prijevozu opasne robe zrakom da prođu odgovarajuće osposobljavanje po programima koje odobrava Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo. Takvo se pravilo dodaje prijedlogom izmjena i dopuna ovoga Zakona, a također se usuglašavaju, sadržajno te terminološki u najvećem dijelu, temeljne obveze svih osoba koje sudjeluju u prijevozu opasnih roba zrakom. Zbog navedenoga bi se stupanjem na snagu Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o prijevozu opasnih tvari usuglasila pravna regulativa na svim razinama, a time i dodatno omogućilo povećanje sigurnosti u prijevozu opasnih roba zrakom.

Kada je riječ o pravu Europske unije, treba dodatno naglasiti da su se danom početka primjene Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 u listopadu 2014. godine, počela primjenjivati razrađena pravila za operacije komercijalnog zračnog prijevoza avionima i helikopterima te ona u pogledu uvjeta za izdavanje certifikata i svjedodžbi operatora zrakoplova koji obavljaju operacije komercijalnog zračnog prijevoza pa tako i prijevoz opasne robe zrakom. Primjenom priloga IV. i V. ove Uredbe, koji sadrže odredbe o prijevozu opasne robe tijekom zračnog prijevoza i koji se pritom pozivaju na primjenu Dodatka 18. Čikaške konvencije i Tehničkih uputa te stupanjem na snagu našeg nacionalnog podzakonskog propisa iz 2013. godine, koji je usuglašen s odredbama ove Uredbe te sadrži detaljna pravila prijevoza opasne robe zrakom, može se zaključiti kako postoji obuhvatan i razrađen mehanizam pravila na više

razina, koja reguliraju uvjete i način prijevoza opasne robe zrakom. Uz donošenje novih izmjena i dopuna osnovnog zakonskog teksta koji regulira prijevoz opasnih roba, taj bi se mehanizam dodatno nadopunio i uskladio. Ipak, zbog stalnog napretka i želje za dodatnom sigurnošću u zračnom prijevozu, sva navedena pravila će se sa sigurnošću nadopunjavati i po potrebi mijenjati.

Summary

CONDITIONS AND A METHODS OF TRANSPORT OF DANGEROUS GOODS BY AIR

The paper shows the international, European and national system of legal rules governing the transport of dangerous goods by air. With the review of the provisions of the Carriage of Dangerous Goods Act and the Final proposal on amendments to this national act, the paper elaborates on the provisions of the Ordinance on the conditions and manner of transport of dangerous goods by air that is in full compliance with Annex 18 to the Convention on International Civil Aviation ("Chicago Convention") - Safe Transport of Dangerous goods by Air, including its amendments, as well as the 2013-2014 Technical instructions Issued and their amendments. A reference is also made to the relevant provisions of Commission Regulation (EU) no. 965/2012, which in its Annexes IV and V contains the provisions on the transport of dangerous goods for commercial air transport operations.

Keywords: *dangerous goods, air transport, ICAO Convention, Technical Instructions, EASA OPS.*

Zusammenfassung

BEDINGUNGEN UND MODALITÄTEN DES LUFTRANSPORTS GEFÄHRLICHER GÜTER

Dieser Artikel stellt die internationalen, europäischen und nationalen Systeme der gesetzlichen Vorschriften für den Lufttransport gefährlicher Güter dar. Neben dem Überblick des Gesetzes und der Endrechnung des Gesetzes über die Änderungen und Ergänzungen des Gesetzes über den Transport gefährlicher Güter, besondere Aufmerksamkeit wird den Bestimmungen der Verordnung über die Bedingungen und Modalitäten für den Lufttransport gefährlicher Güter gegeben, die in voller Übereinstimmung mit dem 18. Anhang des Abkommens über die internationale Zivilluftfahrt ist (s.g. Chicagoer Abkommen) - Sicherer Lufttransport gefährlicher Güter - sowie mit deren Änderungen und Technischen Anleitungen von 2013 - 2014 und deren Änderungen. Es wird auch auf die einschlägigen Bestimmungen der Verordnung der Kommission (EU) Nr. 965/2012 hingedeutet, die in ihren Anhängen IV und V Regelungen über den Transport gefährlicher Güter während des gewerblichen Luftverkehrs enthält.

Schlüsselwörter: *gefährliche Güter, Lufttransport, ICAO Abkommen, technische Anleitungen, EASA OPS.*

Riassunto

**LE CONDIZIONI E LE MODALITÀ DI TRASPORTO DI
MERCİ PERICOLOSE PER VIA AEREA**

Nel lavoro si illustra il sistema di regole giuridiche sul piano internazionale, europeo e nazionale, mediante il quale si disciplina il trasporto di merci pericolose per via aerea. In particolare si analizzano le disposizioni del Regolamento sulle condizioni e le modalità di trasporto di merci pericolose per via aerea, il quale è in toto conforme all'allegato 18 della Convenzione sul traffico aereo civile internazionale (c.d. Convenzione di Chicago) – Trasporto sicuro di merci pericolose per via aerea, comprese le sue modifiche ed integrazioni, come anche con le Istruzioni tecniche nell'edizione 2013-2014 e successiva modifica. Si rinvia altresì alle relative disposizioni del Regolamento comunitario n. 965/2012/UE, il quale negli Allegati IV e V contiene le disposizioni relative al trasporto di merci pericolose durante operazioni di trasporto aereo commerciale.

Parole chiave: *merci pericolose, trasporto aereo, ICAO Convenzione, Istruzioni tecniche, EASA OPS.*